

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA
BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2017–2018

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Černá

**Odklad školní docházky u dětí s nedostatečnou školní
zralostí a připraveností v Plzeňském kraji**

Praha 2018
Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Josef Novotný, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART-TIME STUDIES

2017–2018

BACHELOR THESIS

Veronika Černá

**Postponement of School Attendance of Children with
Insufficient School Maturity and Readiness
in Pilsen Region**

Prague 2018

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Josef Novotný, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 8. 2. 2018

.....
Veronika Černá

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu PhDr. Josefu Novotnému, CSc., za profesionální vedení, připomínky a doporučení poskytnuté při konzultacích. Zároveň bych ráda poděkovala pedagogům z mateřských škol, kteří byli ochotni spolupracovat při realizaci výzkumné části této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou spojenou se stále vyšším počtem odkladů školní docházky v mateřských školách. Teoretická část poskytuje všeobecné informace související s problémem nedostatečné školní zralosti a připravenosti. Přibližuje informace o tom, za jakých okolností může být udělen odklad školní docházky. Dále nám představí pedagogickou diagnostiku školní zralosti realizovanou v mateřských školách. Přiblíží nám stimulační programy doporučované pedagogicko-psychologickou poradnou i samotnými pedagogy. V praktické části bude zmapována problematika dětí s nedostatečnou školní zralostí v Plzeňském kraji a nastíněn pohled pedagogů na tuto problematiku, zjišťovaný formou dotazníků.

Klíčová slova

Diagnostika školní zralosti, individuální vzdělávací program, odklad školní docházky, oblasti školní zralosti, stimulační programy, školní připravenost, pedagogická diagnostika.

Annotation

The Bachelor Thesis studies causes connected to increasing number of postponement of compulsory school attendance in kindergartens. Theoretical part shows general information related to the problem of insufficient school maturity and readiness. It explains circumstances which enable postponing of compulsory school attendance. In the next point it introduces pedagogical diagnostics of school maturity that take part in kindergartens. It also describes stimulating programmes recommended by pedagogical and psychological counselling and pedagogues themselves. The application part maps topic of children with insufficient school maturity in Pilsen region, and shows opinion of pedagogues acquired in survey.

Keywords

Areas of school maturity, diagnostics of school maturity, individual educational plan, postponing of compulsory primary education, pedagogical diagnostics, stimulating programmes, school readiness.

OBSAH

ÚVOD	9
1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK A JEHO VYMEZENÍ	11
1.1 Tělesný a pohybový výkon.....	13
1.2 Kognitivní vývoj	14
1.3 Emoční a sociální vývoj	15
1.4 Vývoj řeči	16
1.5 Kresba v předškolním věku	16
1.6 Hra.....	17
2 MATEŘSKÁ ŠKOLA.....	19
2.1 Historie	19
2.2 Právní úprava	20
3 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	22
3.1 Příčiny odkladu školní docházky	22
3.2 Problematika školní zralosti a připravenosti.....	23
3.3 Oblasti školní zralosti.....	24
3.3.1 Fyzická zralost.....	24
3.3.2 Psychická zralost.....	25
3.3.3 Sociální zralost.....	26
3.4 Povinný rok předškolního vzdělávání	26
3.5 Zahájení povinné školní docházky.....	28
4 DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI.....	29
4.1 Diagnostika v mateřských školách.....	29
4.1.1 Pozorování.....	29
4.1.2 Rozhovor	30
4.1.3 Anamnéza.....	30
4.1.4 Dotazníky	30
4.1.5 Analýza učebních výkonů	31
4.2 Diagnostika v pedagogicko-psychologické poradně.....	31
4.2.1 Screening jednotlivých aspektů školní zralosti	31
4.2.2 Podrobnější vyšetření školní zralosti	32

4.3	Individuální vzdělávací program	33
4.4	Přípravné třídy	34
5	PROGRAMY PRO DĚTI S OŠD.....	36
5.1	Metoda dobrého startu.....	36
5.2	Kuprev	36
5.3	Maxík.....	37
5.4	Hypo	37
6	ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH	
	PLZEŇSKÉHO KRAJE	39
6.1	Cíl a stanovení hypotéz	39
6.2	Metody šetření a charakteristika vybraného souboru.....	40
6.3	Analýza výsledků šetření.....	40
6.4	Vyhodnocení hypotéz.....	60
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63
	SEZNAM ZKRATEK	66
	SEZNAM GRAFŮ.....	67
	SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Problematika školní zralosti a připravenosti je v okruhu pedagogů, pedagogických poradců, psychologů, ale i rodičů často opakovaným tématem. Tato problematika je velice aktuální vzhledem k zavedení povinného posledního stupně předškolního vzdělávání, které je povinné pro všechny děti, jež dosáhly věku pěti let. Tato práce má poukazovat na fakt, proč jsou pojmy školní zralost a školní připravenost zásadní pro vstup do primárního vzdělávání.

Nástupem do první třídy základní školy se mění denní rytmus dítěte. To přechází ze světa her do světa učení a povinností. Na tento přechod musí být dítě dostatečně zralé a připravené. Pokud se fakt, že dítě připraveno není, prokáže včas, může dojít k odkladu školní docházky. U školsky nezralého dítěte by měl získaný rok vést k rozvoji schopností a dovedností, díky nimž bude následný vstup do základní školy pro dítě jednodušší a přirozenější. Na rozvoji těchto schopností a dovedností by se po správné diagnostice v PPP měli podílet nejen rodiče, ale též pedagogové v mateřských školách, potažmo specialisté odborných pracovišť.

První kapitola je zaměřena na charakteristiku dítěte předškolního věku, jeho tělesný, kognitivní, emoční a sociální vývoj. V této kapitole se seznámíme s kresbou v předškolním věku a vývojem řeči a tolik důležitou úlohou hry.

Druhá kapitola teoretické části se zabývá příčinami odkladu školní docházky, pojmy školní zralost a školní připravenost, seznámí nás s variantami dítěte, které není připravené na školní docházku, s oblastmi školní zralosti a zahájením školní docházky.

Třetí kapitola ukazuje historii mateřských škol a jejich současnou oporu v zákonech.

Ve čtvrté kapitole bakalářské práce je nastíněna diagnostika školní zralosti, a to jak v mateřských školách, tak v pedagogicko-psychologické poradně, přiblížen je také pojem individuálního vzdělávacího programu a přípravných tříd.

V páté kapitole bakalářská práce ukazuje metody a programy určené pro děti s odloženou školní docházkou.

Cílem empirické části práce je zmapovat problematiku odkladů školní docházky v rámci Plzeňského kraje se zaměřením na děti předškolního věku a zanalyzovat úroveň pedagogicko-psychologické intervence u dětí s odkladem školní docházky v mateřských

školách. Tato část dále analyzuje počet odkladů školní docházky, hlavní důvody odkladů, počet odkladů děvčat a chlapců a následnou práci s dětmi v rámci Plzeňského kraje. Zjišťuje také úroveň spolupráce mezi mateřskou školou a pedagogicko-psychologickou poradnou a seznámí nás s metodami, s kterými je s dětmi pracováno. Na výzkum byla použita technika dotazníků, analýza dostupné odborné literatury a pozorování v MŠ.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ VĚK A JEHO VYMEZENÍ

Tato práce se zabývá problematikou školní zralosti, která úzce souvisí s obdobím předškolního věku. Je proto nutné charakterizovat samotné vývojové období předškolního věku. V odborné literatuře je možné nalézt různé interpretace pojmu předškolního věku. Základním kamenem tohoto rozdílu je nejednotný názor na samotný věk dítěte, které se ve vývojovém období předškolního vývoje nalézá. Obecně je možné mluvit o etapě předškolního věku od samotného narození po nástup do školy, který se v Česku pohybuje mezi 6 až 7 rokem života (Langmeier, 1998).

Předškolní věk určuje období mezi třetím a šestým rokem, což lze také označit jako období druhého dětství. V tomto rozmezí dochází k dovršení dětskosti dítěte, utváření svévolného a často nelogického pojetí o světě, vytváří se dětský egocentrismus a osobnost plná naivního přemýšlení a spontaneity. Na druhé straně se také utváří fyzický dětský zjev, přičemž se dostavuje období plné hravé, čilé, živé dětskosti, jež je charakteristická svou snahou o napodobování skutečného světa dospělých lidí. Myšlení je ovšem značně zkreslené a nepřesné, přičemž jej charakterizují zajímavé a typické znaky, které se projevují právě na základě zkreslených preferencí samotného dítěte. Uvažování se tak stává útržkovité a nepropojené, zaměřené na zúžené portfolio dějových oblastí, většinou pak na jednu dominantní oblast. Děti předškolního věku si vyvíjejí schopnost sebepojetí, jež jde v ruku v ruce s poznávacími procesy a zejména samotnou socializací. Sebepojetí je vnímáno díky názorům okolí, přičemž názory dospělých osob bere zcela nekriticky. Dítě samo sebe hodnotí na základě egocentrismu, jež mu pomáhá potvrdit vlastní významnost a přijatelný obraz sebe sama (Vágnerová, 2015).

Proces socializace je nedílnou součástí v utváření bezproblémového mladého jedince, který ve společnosti sehraje svou roli, a to podle způsobů, které se od něj očekávají. Neustálé spory o tom, na kolik je lidské chování utvářeno vnějším prostředím a na kolik samotnou vrozeností, neubírá procesu socializace, jakožto vnějšímu faktoru, na důležitosti. Proces socializace lze chápat jako začleňování člověka do sociální skupiny, kdy si daný člověk osvojuje dané normy a hodnoty, typické pro společnost, ve které žije nebo bude žít. Proces socializace se poté děje právě formou hry. Procesem socializace se

ovšem nemyslí pouze začleňování mladého člověka v předškolním věku, nýbrž se tak děje po každém začleňování do nové skupiny (nová pravidla, nové hodnoty). Tento proces je tak s člověkem spojený po celý jeho život bez výjimky. Těžištěm celého procesu je ovšem právě dětství. Charakteristickým prvkem socializace v dětství je potřeba samotného dítěte osamostatnit se a najít vlastní místo v často složitých sociálních vztazích, nejen mezi dospělými, ale také mezi svými soukmenovci. Dítě se tak učí sebepoznání, sebeovládání, umění správně se rozhodovat a správně jednat ve společnosti (Jandourek, 2008).

Nakonečný (1997, s. 317) shrnuje základní aspekty socializace takto:

- osvojení základních kulturních návyků,
- používání a užívání předmětů pro jejich funkci,
- osvojení mateřského jazyka formou verbální i neverbální,
- osvojení vlastních sociálních rolí přiměřených věku a pohlaví,
- osvojení vědomostí o přírodě a společnosti,
- osvojení společenských pravidel a hodnot,
- postupný vývoj v procesu sebekontroly a volní regulace chování, jež se od plnohodnotného člena společnosti vyžaduje a očekává.

Dominantní činností v předškolním etapě je hra, která se se samotným vývojem dítěte neustále modifikuje a následně také vyvíjí. Ve věku 3 až 6 let navštěvují chlapci a dívky mateřskou školu. Mateřská škola se stává nedílným krokem na cestě k socializaci a rozvoji dětského myšlení. Jak již bylo řečeno výše, dominantní činností se v tomto období stává hra, která je ovlivněna několika faktory a zároveň může zajistit rozvoj těchto faktorů.

Těmito faktory jsou (Průcha, 2009):

- Pozornost – herní aktivity a samotná hra je velmi náročná na pozornost dítěte, jež musí u aktivity vydržet. Pozornost je jedna ze schopností, která se v předškolním věku progresivně vyvíjí. Pozornost lze identifikovat jako psychický proces, značící soustředěnost duševní činnosti na určitý objekt po určitou dobu. Samotná podstata hry a její zajímavost poté ovlivňuje samotnou dobu trvání pozornosti. Herní aktivity mohou být modifikovány, čímž lze udržet pozornost dítěte. Tyto modifikace se týkají zejména délky hry, zaměření hry, ale také závisí na prostředí,

kteře mohou být pro hru a herní aktivity využité. Pozornost lze dělit na úmyslnou a bezděčnou. Pozornost se s věkem neustále navyšuje. Třileté děti jsou schopny věnovat pozornost určité aktivitě v průměrné době 27 minut, zatímco děti ve věku 4 až 6 let jsou schopné být pozorné v průměru 96 minut. Pozornost je možné trénovat, a to například pomocí konstruktivních her.

- Emoce – v předškolním věku ovlivňují každý aspekt psychických procesů, ovšem velmi blízko mají k motivaci a k procesu učení. Právě nejtypičtější a nejpřirozenějším způsobem pro učení dítěte v předškolním věku je hra. Emoce tak snadno ovlivňují veškeré procesy a také preferenci samotné hry. Pozitivní emoce mohou prohlubovat zájem o herní aktivity a také mohou ovlivňovat rychlost osvojování určité dovednosti. Dítě si v předškolním věku osvojuje různé emoce, prohlubuje se vnímání vlastního já, utváří se autonomie, zvyšuje se prostor pro určité city, vinu, ale také pro hněv. Je potřeba udržovat rovnováhu mezi těmito emocemi, což je snadno možné pomocí herní aktivity. Je nutné vytvářet rovnováhu mezi dětskými pocity a přáními a požadavky okolí. Dítě se musí naučit hrát určité společenské role a využívat svých emocí ke snadnému řešení daných situací, čemuž hra velmi napomáhá.

1.1 Tělesný a pohybový výkon

Do prvního roku života se tělesný vývoj posuzuje dle rozvoje motoriky. V prvním roce života nastává pro dítě zásadní posun, kdy se z ležícího miminka stává chodící jedinec. Pak nastává období batolecí. Podle Vágnerové (2012) v tomto období dochází k výraznému rozvoji mnoha schopností, dovedností i celé dětské osobnosti. Dítě se stává samostatnější, je aktivním subjektem vědomým si své vlastní existence a svých možností.

„Již v předškolním věku samotná tělesná aktivita a zvyšování obratnosti napomáhá a umožňuje dítěti zapojovat se do společných činností s dětmi“ (Bednářová, 2010, s. 6).

U předškolních dětí je zapotřebí rozvíjet pohyb, který by se v tomto období dal nazvat životní potřebou plnou poznávání a prožívání. Je především znakem zdraví a radosti dítěte (Dvořáková, 1998).

Pohyb je jednou ze základních potřeb dítěte, především podle dosažené úrovně motoriky posuzujeme duševní a tělesný vývoj dítěte. Pohyblivost a přesnost pohybů ovlivňuje rychlost při běhání, skákání, prolézání či hrách s míčem (Bednářová, 2010).

„V tomto období je pohyb prostředkem seznamování se s prostředím, prvním učením, jak ovládnout své tělo, jak si poradit se svým okolím, a tím nabyt potřebné zkušenosti. Pohyb je prostředkem, jak vyjádřit sebe sama a komunikovat s ostatními. Je také prostředkem získávání sebevědomí, hodnocení sebe samého, vzájemného srovnání, pomáhání si, soupeření a spolupráce.“ (Dvořáková, 2002, s. 23).

K vývojovým znakům školní zralosti bezesporu patří určitá výška, hmotnost, vývoj kostí a svalů. Tělesná stránka předškolního dítěte, které se chystá do základní školy, je opravdu důležitá. Je nutné, aby každodenní docházka do školy nezpůsobovala dítěti újmu na zdraví (Dvořáková, 2002).

1.2 Kognitivní vývoj

Pro správný vývoj dítěte je nutné, aby došlo k rozvinutí všech poznávacích procesů. Tyto poznávací procesy jsou dány a podmíněny zráním nervových struktur, ale také dalším rozvojem v životě, v jehož průběhu dochází k dalšímu učení. Rozvoj poznávacích procesů prohlubuje povědomí člověka o světě, rozvíjí identitu dítěte, jeho názory, postoje, zájmy a také vnímání nejen sebe sama, ale i okolního světa. Kognitivní vývoj umožňuje dítěti rozpoznávat, pamatovat si a přizpůsobovat se životním situacím tak, aby bylo co nejlépe adaptováno na život. Mezi základní kognitivní funkce patří (Vágnerová, 2002):

- Motorika – pro dítě je pohyb typický. Motorika se tak rozvíjí každodenně, kdy při hře manipuluje s předměty, poznává věci, a díky tomu se s nimi seznamuje a může snáze informace zpracovat. Motoriku lze rozdělit na jemnou a hrubou. Motorika souvisí s grafomotorikou, tedy pohyby potřebnými pro psaní, a také s kresbou.
- Percepce – schopnost rozeznání a rozlišení základních vztahů. V předškolním věku je dítě snadno upoutáno určitým podnětem. Postupem času se objevuje zraková a sluchová diferenciacce, jež hraje důležitou roli v analýze a syntéze při osvojování dovedností, zejména pak čtení a psaní.

- Představy – předškolní věk je typický velkou představivostí, velmi často se objevuje smyšlenost určitých jevů. Představy jsou nutností pro pozdější vývoj a pochopení vnějšího světa. Dítě si postupně uvědomuje, že veškeré děje se dějí bez ohledu na jeho počínání. Děje se tak díky sociální interakci.
- Paměť – jedná se o schopnost zapamatovat si a uchovat určitou informaci. Od 5 roku se projevuje tzv. záměrná paměť. S postupným vývojem dochází k přechodu z krátkodobé paměti na paměť dlouhodobou.

1.3 Emoční a sociální vývoj

Konec fáze předškolního věku není dán pouze fyzickým věkem, ale především sociálně, emočně, a to při nástupu do školy. Ten s věkem dítěte sice souvisí, nicméně může oscilovat v rozmezí jednoho eventuálně více let. Předškolní věk je charakteristický stabilizací vlastní pozice ve světě a diferenciací vztahu ke světu. V jeho poznání dítěti pomáhá představivost; pro předškolní období je typické fantazijní zpracování informací a intuitivní uvažování, které ještě není regulováno logikou (Vágnerová, 2002).

Velmi důležitý je pro školní zralost emoční a sociální vývoj. Předškolák musí být v novém prostředí, které základní škola představuje, připraven zvládat své chování, emoce a reakce. V tomto období musí pomoci rodiče i učitelky v mateřské škole a utvořit přijatelný obraz budoucnosti tak, aby bylo dítě dostatečně motivované k přestupu na školu, kde se mnoho věcí mění. Dítě se poprvé setkává s nevyhnutelností ohrožení a povinnostmi, přičemž období hry střídá období povinností. Dítě musí být schopno odpoutat se od matky a zvyknout si na kolektiv spolužáků stejného věku. Na druhé straně musí rozlišovat komunikaci mezi spolužáky a komunikaci s učiteli, ke kterým musí přistupovat s respektem. Základem sociálního vývoje musí být také dodržování pravidel chování, přičemž se nezralost dítěte projevuje přílišnou impulzivností a nepřiměřenými reakcemi na rozličné situace. Na druhé straně by dítě mělo být schopno s vrstevníky spolupracovat, nebýt příliš pasivní a jednotlivé konflikty řešit adekvátně. Emocionální zralost se poté projevuje ve formě emoční stability a určité odolnosti vůči zátěži (Vágnerová, 2002).

1.4 Vývoj řeči

Řeč je způsob, kterým může dítě interagovat s okolím. Děje se tak pomocí verbálního či neverbálního způsobu. Neverbální způsob komunikace je často zprostředkováván pomocí gest, jež se dítě předškolního věku učí napodobováním, nebo prostřednictvím symbolických her. Stejně jako v dospělém životě, tak v případě dětí, hraje ovšem nejdůležitější roli verbální komunikace prostřednictvím řeči. Od 3 do 6 let se verbální komunikace zdokonaluje, dítě si rozšiřuje slovní zásobu a poznává nové významy jednotlivých slov. Čím starší děti jsou, tím složitější stavbu věty používají. Děti předškolního věku se projevují zvýšeným zájmem o mluvené slovo, jsou schopny naučit se jednoduché říkanky. V průběhu tohoto období dokáží navyšovat vlastní slovní zásobu až na 3000 slov. Řeč, slovní zásoba a používání jednotlivých slov je možné procvičovat a zdokonalovat hrami, které jsou pro rozvoj verbálního a neverbálního projevu velmi důležité (Průcha, 2003).

Děti jsou schopné zvládat školní docházku a školní povinnosti pouze v případě, že mají přiměřeně rozvinutou řeč a mluvený projev. Dítě musí mít dostatečnou slovní zásobu a správně artikulovat, což se následně pozitivně promítne v nácviku čtení a psaní. Problémem může být neschopnost správně vyslovovat jednotlivé hlásky, což může způsobit, že dítě není schopno danou hlásku, případně celé slovo správně napsat. Dále je nutné, aby předškolní děti zvládaly gramatiku mluveného slova a plynulost řeči. Tyto aspekty a schopnosti si děti zlepšují při kontaktu s dospělým člověkem či samotnými vrstevníky. Děti si postupně vytvářejí slovní zásobu, kterou začnou využívat při interakci s okolním světem. Předškolní věk je plný nových slov, kterým nemusejí rozumět či neznají jejich přesný význam. Rády experimentují s novými slovy, vytvářejí nová slovní spojení, čímž si dané slovo dokáží zapamatovat a naučit se jej. Řeč je jedna z nejdůležitějších schopností, jež vyjadřuje míru zralosti (Zelinková, 2007).

1.5 Kresba v předškolním věku

Kreslení je jednou ze základních her dítěte. Jedná se o důležitou součást motoriky a grafomotoriky a představuje pomocnou roli při získávání dovedností, jež jsou nutné pro správné psaní. Právě díky kresbě je možné rozeznávat úroveň školní zralosti, jelikož

poskytuje důležité informace ohledně daného jedince v rámci motoriky, grafomotoriky, vizuomotoriky a zrakového vnímání. Navíc se v kresbě zobrazuje emocionální stránka dítěte. Prostřednictvím kresby dítě vyjadřuje vlastní myšlenky a interpretuje vnější svět a vnější objekty. Kreslí to, co je pro ně podstatné a jaké vztahy k určitému předmětu či objektu zaujímá. Velmi často se předmětem kresby stává člověk, a to díky sociální zaměřenosti, jejíž podoba závisí na náladě a psychickém vývoji dítěte. U kresby je nutné věnovat pozornost tomu, co dítě kreslí a zda kresba odpovídá věku dítěte. Dle kresby lze rozpoznat rozumové schopnosti dítěte, ovšem ne vždy je možné tuto metodu aplikovat. Je možné, že děti s nadprůměrnými rozumovými schopnostmi kreslí velmi nadprůměrné kresby. (Bednářová, 2010).

1.6 Hra

Pro vymezení pojmu hra je nutné nejdříve vyjádřit, co znamená pojem činnost. Činnost je psychická aktivita organismu, jejímž prostřednictvím člověk uskutečňuje své interakce ve společnosti. Každý jedinec má své potřeby, které je nutné naplňovat, což je také hlavní příčinou pro zahájení určité činnosti. Jedná se tedy o přenos psychického podnětu na podnět fyzický, jenž má za úkol přetvářet okolí tak, aby naplňovalo potřeby daného jedince. Na druhé straně se ovšem nejedná jen o samotné přetváření okolí, ale také o změnu vlastní osobnosti a přístupu k okolnímu světu. Následovně lze vymezit činnosti, které přinášejí jedinci uspokojení jeho potřeb fyzických, psychických, sociálních či stimulačních. Takové činnosti lze nazývat hrou (Severová, 1982).

„Hra je jednou ze základních lidských činností, jejíž smysl tkví v ní samotné, tj. není účelově zaměřena k dosažení dalších cílů. Doménou hry je dětství; ve hře se uplatňuje zvědavost dítěte, touha zkoumat, experimentovat, zacházet s předměty. Hra rozvíjí psychické funkce, schopnosti a dovednosti“ (VSN, 1999, s. 553).

Jiná definice hry pochází od Mišurcové a Severové (1999), pro něž je hra určitá činnost, zaměřující se na různé druhy objektů, tudíž nejen na samotné hračky, ale také na různé věci kolem či na jiné podněty. Hra je typická pro svou nedůležitost ve výsledku, přičemž jde o samotné provedení dané hry. Hry jsou většinou spontánní, dobrovolné a vycházejí z přání a pocitů dítěte. Právě touto charakteristikou se odlišují od práce či učení.

Hra a dítě tvoří přirozenou a neodmyslitelnou dvojici. Pro dítě je hra a potřeba hrát si zakotvená. Tuto činnost mu nelze upírat. Dítě se tak ve své podstatě snaží vlastním způsobem napodobit svět dospělých, kterému ne zcela rozumí, a projektovat jej vlastním způsobem. Hra má v životě dítěte, zejména dítěte v předškolním věku, nezastupitelnou roli. Již naši předkové používali rčení: Kdo si hraje, nezlobí. (Kořátková, 2008).

Hra je spontánní improvizovaná činnost, do níž dítě vkládá vlastní zkušenosti z poznávání světa a dále invence, díky kterým dokáže lépe pochopit okolní svět a souvislosti v něm. Hra sama o sobě přináší slast pro děti, je dobrovolná a nelze do ní dítě nutit. Námět, scénář a průběh hry může být určeno nebo si jej dítě může určovat samo, ovšem nikdy nesmí být nuceno danou činností vykonávat. Je nutná dobrovolnost činnosti (Opravilová, 2004).

2 MATEŘSKÁ ŠKOLA

2.1 Historie

Mateřské školky jsou spojené s lidstvem již od nepaměti. Starost o malé děti byla základem každé společnosti, ovšem moderní pojetí mateřských škol se objevuje až před 200 lety. V té době se jednalo spíše o hlídání dětí, které nicméně postupně přerůstalo ve vznik institucí, jež se zabývaly výchovou a vzděláváním. Významnou osobností se stává Friedrich Fröbel, který v roce 1840 založil ve městě Blankenburg první mateřskou školku, nazvanou jako Kindergarten, tedy dětskou zahrádku. Roku 1848 založil v Marienthalu instituci pro vzdělávání pracovníků do předškolních zařízení. Fröbel kladl důraz na děti, jejich hru a používání hraček, které pomáhaly při vývoji a rozvoji dovedností a schopností. Na našem území se průkopníkem mateřského vzdělávání stává Jan Svoboda, který založil první opatrovnu u nás. Svoboda se snažil o vzdělávání v mateřském jazyce zejména proto, aby děti dokázaly použít mateřský jazyk dříve, než nastoupí do školy, kde se hovořilo německy. Po druhé světové válce byly veškeré snahy o reformu školství pod vlivem Sovětského svazu zastaveny a veškerá pedagogika byla vytvářena po vzoru sovětském. Vymizel individuální přístup, došlo k vytlačení přirozených projevů a vývoje dítěte, vše bylo zaměřené na funkční předčasnou vyzrálou dítěte. Děti tak přicházely do škol nevyhrané, jejich vývoj byl značně přerušovaný a násilně potlačený (Opravilová, 1982).

Dnešní doba ovšem prosazuje opět zaměření péče na dítě, jeho individuální rozvoj a potřeby. Vzdělávání je cíleno na sociální a citový rozvoj. Po roce 1989 dochází k transformaci vzdělávání předškolních dětí, míří se na individualitu, ale také práci ve skupině. Hlavním úkolem současného předškolního vzdělávání je poskytování velkého množství podnětů, jež pomáhají k rozvoji dítěte v oblastech, které ho nejvíce zajímají. Mateřská škola se musí stát povinným doplněním rodinné výchovy, což vytvoří pozitivní podnět pro dítě a jeho další uplatnění ve škole a ve společnosti. Dítě je rozvíjeno komplexně, ovšem výuka a výchova je zaměřena na to, aby bylo dítě spokojené a šťastné (Kotátková, 2008).

2.2 Právní úprava

Bez výchovy a vzdělání není možné v dnešní společnosti fungovat. Základem výchovy a vzdělání je bezesporu rodina, ovšem existují další stupně, které pomalu tuto výchovu přebírají a připravují mladého člověka na život ve společnosti a jeho bezproblémovou socializaci. To znamená, že primární výchovnou funkci má rodina, dle Zákona o rodině, a sekundární výchovnou funkci zajišťuje stát, v rámci státních institucí. Takovou státní institucí je také mateřská škola, jež zajišťuje základní předškolní vzdělávání a výchovu. Základem státní správy ve státě je Ministerstvo školství a mládeže ve spolupráci s Českou školní inspekcí, odborem školství krajského úřadu, ředitel školy či předškolního zařízení či jiný ústřední orgán, určený zákonem (Průcha, 2003).

Ústředním orgánem předškolního vzdělávání je Ministerstvo školství a mládeže, jehož kompetence jsou určeny dle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy. V ustanovení 7 tohoto zákona je přímo uvedeno, že MŠMT je úředním orgánem státní správy pro předškolní vzdělávání a zařízení. Další zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborným a jiném vzdělání, upravuje působnost MŠMT, jenž prošel novelou č. 178/2016 Sb., školský zákon. Tento školský zákon upravuje předškolní vzdělávání jako pevnou součást systému vzdělávání v České republice, přičemž definuje jednotlivé cíle vzdělávání, organizaci institucí určených pro předškolní vzdělávání a upravuje další správní záležitosti a postavení mateřských škol ve státním školství. V ustanovení 33 tohoto zákona jsou cíle předškolního vzdělávání vymezeny takto: *„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami“* (Zákony pro lidi.cz, Zákon č. 561/2004 Sb., online, cit. 2018-01-16).

Ministerstvo školství a mládeže má na starosti zpracování základního kurikulárního dokumentu Národní program rozvoje vzdělávání v České republice tzv. Bílé knihy, což je opět určeno školským zákonem. Bílá kniha jako dokument obsahuje cíle vzdělávání, oblasti vzdělávání a závazné prostředky k dosažení daných cílů.

Ministerstvo dále pro předškolní vzdělávání, stejně jako pro další vyšší úrovně vzdělávání, schvaluje Rámcový vzdělávací program, ve kterém specificky vymezuje závazné rámce vzdělávání pro předškolní vzdělávání. „*Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona, v lesních mateřských školách a v přípravných třídách základních škol*“ (NÚV, online, cit. 2018-01-16, s. 5).

3 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

3.1 Příčiny odkladu školní docházky

Je velmi pravděpodobné, že každý se v roli rodiče bude zabývat otázkou, zda je jeho dítě připravené a dostatečně zralé k nástupu do školy. Je nutné podotknout, že většina dětí je schopna nastoupit do prvního ročníku základní školy bez problémů. V případě nepřipravenosti a nezralosti dítěte je možné využít odklad školní docházky. *„Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku“* (Zákony pro lidi.cz, Zákon č. 561/2004 Sb., online, cit. 2018-01-16).

Existuje poměrně velké množství příčin, jež stojí za nutností odkladu školní docházky, důležité je ovšem uvědomit si, že většinou neexistuje pouze jediná příčina a jedná se o komplex a kombinaci několika příčin. Základní rozdělení nabízí Svoboda (2001) a rozděluje příčiny takto:

- nepřiměřené výchovné působení,
- podprůměrný intelekt,
- rané poškození CNS,
- nedostatečný kognitivní vývoj,
- nedostatečný somatický a povahový vývoj.

Jednotlivé příčiny ovšem nejsou definitivní a je potřeba zapracovat na odstranění těchto potíží ve spolupráci s rodiči, učitelkami a odborníky. Nejčastější problémy, jež způsobují školní nezralost, jsou nepozornost, nedostatek koncentrace, problémy v oblasti řeči či grafomotorice (Zelinková, 2007).

3.2 Problematika školní zralosti a připravenosti

Předškolní věk je dovršen momentem, kdy je dítě připravené přestoupit ze školy mateřské do školy základní. Jde zejména o dovršení procesu socializace a učení, které má za úkol připravit dítě na skutečný proces související s povinnou školní docházkou a postupnou cestou k dospělosti. Školní zralost je faktorem připravenosti dětí na školní docházku z hlediska jejich sociálních, fyzických, psychických a emocionálních rysů, jež jim umožní bez obtíží zvládat nové prostředí školy (Zuckerman, 2013).

Další literatura se shoduje na tom, že školní zralost je jedním z prvotních předpokladů pro bezproblémový začátek školní docházky. Školní zralost by měla zahrnovat dostatečnou vyzrálost a vhodnou úroveň CNS. Tato vyzrálost se projevuje zejména schopností koncentrovat se na nové prostředí a nové znalosti, zvýšené odolnosti k zátěži a rychlosti reakcí na nové situace (Vágnerová, 2008).

Školní zralost je schopnost dítěte zvládat nároky, přicházející se vstupem do školy a obecně vzdělávacího procesu, které se projevují ve vyšších požadavcích na soustředění a odolnost organismu. Tyto požadavky se týkají jak problematiky intelektové, tak i citové a společenské (Matějček, 1994).

Broučková (2000) uvádí tři hlavní faktory školní zralosti:

- 1) jedná se o výsledek rané evoluce dětí,
- 2) vyjadřuje fyzickou a psychickou připravenost pro základní školu a připravenost k plnění nároků základní školy,
- 3) jedná se o dobrý ukazatel pro budoucí stupeň školních dovedností a sociálního zařazení dítěte.

UNICEF definuje školní zralost jako připravenost dítěte pro školu, jeho správný vývoj a bezproblémové začlenění dítěte do společnosti, školního a společenského života. Vliv na školní zralost přitom vyplývá nejen od samotných rodičů, ale na dítě musí také správně a vhodně působit předškolní pedagogové a okolí dítěte, (UNICEF, 2012, online, cit. 2018-01-16).

Tato základní definice charakterizuje školní zralost jako dostatečný rozvoj dítěte z hlediska fyzického, psychického, emocionálního a sociálního. Jedná se o způsobilost dítěte odolávat zátěži a zvládat školní nároky, bez problematického vývoje a přílišné zátěže na dětskou psychiku. Školní zralost umožňuje dítěti bezproblémové zařazení do

vzdělávání na základní škole. Rodina má velký vliv na rozvoj školní zralosti, může působit vhodnou a kvalitní výchovou, zdravím životním stylem a společenskými návyky (Kořátková, 2008).

Dle Přinosilové (2007, s. 22) je „*Předpokladem školní zralosti biologické zrání, tedy dosažení určité zralosti CNS. Toto zrání je závislé na věku a individuálních vlastnostech každého jedince. Pro úspěch dítěte ve škole jsou dále podstatné jeho předchozí zkušenosti a předškolní učení*“.

3.3 Oblasti školní zralosti

Po upřesnění definice školní zralosti mohou být představena jednotlivá kritéria a složky školní zralosti, na nichž závisí připravenost předškolních dětí k docházce do základní školy a zvládnání přicházejících povinností. Školní zralost obsahuje tři složky, které jsou rozděleny na zralost fyzickou, zralost psychickou a zralost sociální. V dalších podkapitolách jsou jednotlivé složky blíže popsány (Langmeier, 1998).

3.3.1 Fyzická zralost

Školní zralost je spojována s fyzickou zdatností velmi individuálně, jelikož každé dítě má odlišné předpoklady pro růst, tedy vhodné výšky může být dosaženo až v pozdějším věku. Dítě je zralé pro nástup do školy v šesti letech a čtyřech měsících. Běžné šestileté dítě dorůstá výšky 120 cm a váží 22 kilogramů. Posouzení dítěte z tohoto hlediska je povinnou složkou lékařské prohlídky před nástupem do základní školy. Rozdíly ovšem nejsou zásadní pro doporučení k dokladu školní docházky, až na určité odchylky, jako je například dystrofie (Langmeier, 1998).

Jedním z dalších aspektů pro fyzickou zralost je fáze ozubování, jehož počátek začíná u horních předních zubů. Dítě je z tohoto pohledu prohlášeno za zralé, pokud dochází k výměně mléčného chrupu za chrup stálý. Nejdůležitější z hlediska zralosti fyzické jsou změny motoriky. U fyzicky zralého dítěte by měly být pohyby koordinované a dítě by mělo samo umět nakládat s vlastními silami. Rozumová vyspělost je též důležitým faktorem, který se významně podílí na celkovém chování a prospěchu dítěte ve škole, při výuce i ve vztahu mezi ostatními dětmi (Langmeier, 1998).

K významným činitelům fyzické zralosti patří (Kutálková, 2005):

- Hrubá motorika – tato oblast má za úkol rozpoznat, jak je dítě schopné ovládat své tělo, zejména koordinaci a rovnováhu.
- Jemná motorika – koordinace rukou, obratnost a přesnost rukou, manipulace s předměty (správný úchop tužky).
- Grafomotorika – zkoumá jednotlivé pohyby ruky při kresbě a následně psaní.
- Lateralita – průzkum šikvosti pravé a levé ruky, přičemž je zjišťována dominance, popřípadě zda se u dítěte například nevyskytuje nevyhraněná lateralita (používání obou rukou stejně).

3.3.2 Psychická zralost

Utváří soubor několika aspektů, které jsou vzájemně velmi úzce propojeny. Jedná se především o úroveň poznávacích procesů, kdy by měl nastat plynulý přechod od globálního vnímání k diferencovanému, zejména v oblasti zraku a sluchu. Je důležité, porovnat úroveň paměti dítěte. Zda je schopno zapamatovat si představené ukazatele. Tyto faktory značně ovlivní rozvoj dítěte a jeho výsledky ve škole. V myšlení je nutné dospět k odpoutání se od egocentrismu, ke kterému se část nezralých dětí stále uchyluje. Neméně důležitým činitelem je také rozvoj řeči a slovní zásoby (Vágnerová, 2008).

Mezi hlavní faktory psychické zralosti patří (Vágnerová, 2008):

- Řeč – důležitost je kladena zejména na úroveň rozvoje řeči. Zkoumá se slovní zásoba, poruchy řeči či výslovnosti a gramatický styl řeči.
- Zrak – člověk se nejvíce spoléhá na svůj zrak, z čehož poté vyhodnocuje stav a události kolem sebe. Je zásadní, aby dítě dokázalo rozpoznávat různé podněty, dokázalo se orientovat v prostoru, a snadno tak bylo schopné vyhodnotit situaci a následně další kroky.
- Sluch – druhý důležitý smyslový orgán, důležitý zejména svým významným podílem při vzniku řeči. Díky sluchovému vnímání vzniká řeč, díky níž se dítě dorozumívá a získává informace. Je nutné, aby dítě díky sluchu dokázalo přijímat signály důležité pro vlastní bezpečnost a mohlo vnímat nové informace.
- Rozumové schopnosti – každý se vyvíjí jinak, ovšem je nezbytné, aby dítě zvládalo základní pravidla našeho světa, chápalo chronologicky čas, dokázalo se

zorientovat v prostoru, umělo roztřídit věci či znalo barvy. Mělo by ovládat přiměřené početní znalosti a samozřejmě základy společenského chování.

- Paměť – zásadní faktor, zejména z hlediska schopnosti ukládat nové informace a na tyto informace navazovat další vazby. Ty jsou důležité zejména v rozvoji nových dovedností.

3.3.3 Sociální zralost

Jedná se o celkovou schopnost dítěte fungovat v nové sociální skupině, jakou první třída a noví spolužáci bezesporu budou. Dítě musí být schopné odpoutat se od rodičů a fungovat samostatně, vytvářet si přátelské vztahy a přijmout novou roli školáka. Musí být schopné efektivně spolupracovat ve skupině a podílet se na dosažení určitého cíle. Emočně musí být dítě stálejší, schopno samostatně rozhodovat a řešit nastalé situace, bez většího kolísání nálad, afektů a jiných nežádoucích emocionálních a citových projevů. (Langmeier, 1998).

V oblasti sociální zralosti je důležité pozorovat, jak se dítě projevuje v kontaktu s dospělými lidmi, zda umí přirozeně reagovat a jeho chování při interakci s dospělým člověkem nevykazuje výrazné odchylky. Dále se zkoumá, zda je dítě schopné přijímat autoritu, najít si své místo ve skupině a potlačit svá vlastní přání a své zájmy ve prospěch ostatních vrstevníků (Zähme, 2005).

3.4 Povinný rok předškolního vzdělávání

V rámci novely zákona č. 178/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, dochází k zavedení povinného předškolního vzdělávání. Předškolní vzdělání bude povinné pro děti, které na začátku školního roku dovrší pět let života, a jedná se tak o novinku, která je uvedena v platnost ve školním roce 2017/2018, a to od 4. září roku 2017. Povinný rok předškolního vzdělávání je poskytován bezplatně pro všechny děti ve věku pěti let. Zákonní zástupci dětí jsou povinni přihlásit dítě k zápisu k předškolnímu vzdělávání. Jednotlivé instituce, ve kterých se předškolní vzdělávání děje, jsou zřízené obcí nebo svazkem obcí s hlavním sídlem ve školském obvodu, kde má

dítě zaregistrováno trvalé bydliště. To ovšem neplatí v případě, že se zákonný zástupce rozhodne využít instituci v jiném obvodu nebo se zhostí možnosti jiného typu vzdělávání (existuje možnost zvolení individuálního předškolního domácího vzdělávání). Povinnost předškolního vzdělávání se vztahuje na (Zákony pro lidi.cz. Zákon č. 178/2016 Sb., online, cit. 2018-01-16):

- státní občany České republiky, jejichž pobyt na území je delší než 90 dnů,
- občany jiného státu Evropské unie, kteří na území České republiky pobývají déle než 90 dní,
- cizince s oprávněním pobývat na území České republiky trvale či přechodně po dobu delší než 90 dní,
- účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany.

Výjimku pro předškolní vzdělávání mají děti, které trpí těžkou mentální dysfunkcí. Povinnost předškolního vzdělávání se nevztahuje na dny školních prázdnin a státních svátků. Povinné předškolní vzdělávání vykazuje formu klasické školy, jedná se o denní studium, které probíhá v rámci mateřských škol. Výuka probíhá po dobu 4 hodin denně, přičemž začátek vyučování je stanoven dle ředitele školy mezi 7. a 9. hodinou ranní. Jak již bylo řečeno, zákonný zástupce má možnost zvolit, s patřičným odůvodněním, možnost individuálního vzdělávání doma, přičemž dítě může vzdělávat sám či za pomoci jiné osoby. Dítě také může navštěvovat jinou instituci než mateřskou školu. Pokud zákonný zástupce zvolí možnost individuálního vzdělávání, je nutné dodržovat dané právní normy, jež jsou spjaté nejen se stranou zákonného zástupce, ale také mateřské školy. Zákonný zástupce je povinen oznámit individuální vzdělávání dítěte alespoň tři měsíce před zahájením školního roku a je povinen zajistit účast dítěte na pozorování, která určí úroveň osvojování očekávaných výstupů v jednotlivých oblastech vzdělávání. Mateřská škola je naopak povinna instruovat zákonného zástupce o průběhu individuálního vzdělávání a určit oblasti vzdělávání, které jsou pevně dané v rámci Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Dále mateřská škola ověřuje úroveň osvojení výstupů v oblastech vzdělávání a stanoví pevné termíny pro tato ověřování.

3.5 Zahájení povinné školní docházky

Při zahájení povinné školní docházky je nutné, aby dítě dosáhlo potřebného stupně zralosti a vývoje, jelikož přestup na základní školu a změna pravidel může být pro nezralé dítě velkým šokem. Jedná se o zcela novou etapu života. Otázkou je, zda nechat dítě spontánně vyvíjet a rozvíjet jeho dovednosti a zlepšovat jeho schopnosti, či naopak zasáhnout a připravit dítě na přestup do školy, ovšem nenásilnou a volnou formou. Nabízí se také možnost zkombinovat obě výše zmíněné eventuality a zvolit střední cestu. V případě končícího předškoláka musí být dán prostor jeho individuálnímu rozvoji, ovšem na druhou stranu je nutné mu poskytovat přiměřené množství podnětů pro růst. Každé dítě je jiné, liší se rozdílným somatickým, kognitivním, emocionálním a sociálním vývojem. Pokud je vývoj těchto faktorů v normě, je možné o dítěti prohlásit, že je bez problémů připravené pro školní docházku. Děti si musí zvyknout, že škola pracuje pravidlech dospělými pravidly. Dítě není hodnoceno individuálně, ale jeho výsledky jsou porovnávány s ostatními. V případě nezralosti a nepřípravenosti se objevují četné negativní jevy způsobené nedostatečným rozvojem v určité kategorii vývoje. Děti se hůře adaptují na nové prostředí, velmi často nerespektují autoritu, nejsou schopné koncentrace, špatně se ovládají, v hodinách vyrušují a jsou duševně nevyrovnané. Objevují se také psychosomatické příznaky nezralosti a neschopnosti adaptace, jako je špatný spánek, bolesti hlavy či břicha, a další problémy spojené s nedostatečným emocionálním a psychickým rozvojem. Zahájení školní docházky není jednoduché, jedná se o velký skok kupředu, který může být pro některé děti problémem. Naštěstí dnes existují četné diagnostické metody, jak nezralost odhalit, odborně s ní pracovat a pomoci dítěti k úspěšnému nástupu do prvního ročníku základní školy (Bednářová, 2010).

4 DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI

4.1 Diagnostika v mateřských školách

Na rozdíl od diagnostiky prováděné v pedagogicko-psychologické poradně může být pro dítě diagnostika v mateřských školách mnohem pohodlnější. Pedagogové pracují s dětmi každý den, jsou s nimi ve spojení a dokáží provádět jiné metody diagnostiky. Doporučovány jsou tři stupně diagnostiky, a to vstupní, průběžná a výstupní. Díky tomu je možné vést určitý spis a chronologicky zaznamenat počáteční stav dítěte, jeho vývoj a stav na konci období předškolního věku. Vstupní diagnostika má za úkol poznat děti v jejich počátečním stádiu, ještě před nástupem do mateřské školy. Probíhá formou vyplňování dotazníku či formou rozhovoru, čímž se učitelé dozvědí základní informace o dítěti a o jeho osobnosti, což značně pomůže při práci s takovým dítětem a jeho individuálními potřebami. Průběžná diagnostika je základní sledovací možností, která určuje a zaznamenává vývoj dítěte během docházky do mateřské školy. Na základě toho může být upraven režim dítěte a individuálně změněn přístup k němu. Výstupní diagnostika je zaměřená na zhodnocení a vyhodnocení průběhu vzdělávání a výchovy v instituci a slouží jako výborné vodítko pro určení dětské zralosti k nástupu do základní školy. Tyto informace mohou být dále využity specialisty, psychology a učiteli na základní škole. Mateřská škola funguje jako mezistupeň mezi výchovou v rodině a přechodem na základní školu. Jejím úkolem je doplnění rodinné výchovy, poskytnutí odborné péče a usnadnění cesty k dalšímu stupni vzdělávání. Mezi základní metody diagnostiky v mateřské škole patří pozorování, rozhovor, anamnéza, dotazníky a analýza učebních výkonů (Zelinková, 2007).

4.1.1 Pozorování

Pozorování je sledování daného jedince v jeho přirozeném projevu, přičemž jednotlivá pozorování jsou zaznamenávána. Tyto poznatky je možné následně uplatnit při určení, zda je dítě optimálně vedeno. Tuto metodu je možné aplikovat prakticky všude tam, kde dítě přichází do kontaktu s jinými dětmi či dospělými. Je nutné vybrat, zda bude učitel provádět pozorování systematické, nebo náhodné, ovšem v žádném případě nesmí

být samoúčelné. Učitel musí být zkušeným pozorovatelem a je pouze na něm, zda zvolí pozorování skupiny či jednotlivce. Určuje míru přiměřenosti a adekvátnosti v jednání dítěte. Pozorování určitého jevu může být dále předmětem komplexní diagnostiky. Pozorování dokáže velmi často odhalit určité odchylky od normy, ovšem je nutné si uvědomit, že dané jednání v určité situaci a v určitý čas nemusí být to, jakým dítě opravdu je (Zelinková, 2007).

4.1.2 Rozhovor

Jedná se o soubor předem připravených otázek, které mohou být z kategorie otevřených, polozavřených a zavřených. Rozhovor musí být založen na určité důvěře a lze jej využít v situaci, kdy učitel hledá osobnější odpovědi. Rozhovor lze rozdělit na strukturovaný, který má předem vytvořený cíl, nebo nestrukturovaný, obsahující volné vyprávění. Rozhovor je tradičním nástrojem pedagogů nejen v rámci dětí, ale také rodičů (Mertin, 2010).

4.1.3 Anamnéza

Jde o soubor informací z uplynulého života dítěte, které mohou objasnit jeho současný stav. Anamnézu lze rozdělit na osobní, rodinnou a školní. Osobní anamnéza se týká perinatálního a perinatálního vývoje samotného dítěte a může často přispět k odhalení příčin problémů a nezralosti. Rodinná anamnéza souvisí s informacemi o rodině, rodičích a jejich způsobu výchovy, přičemž důležitá jsou fakta týkající se rodinného soužití, přítomnosti problémů v rodině atd. (Zelinková, 2007).

4.1.4 Dotazníky

Dotazníky jsou písemnou podobou rozhovoru, přičemž se na ně taktéž odpovídá písemně. Jejich velkou výhodou je možnost získat velké množství odpovědí ve velmi krátkém čase, což se může hodit při určitém problému, který by měl být co nejrychleji vyřešen. Základní podmínkou pro vytvoření dotazníku je formulace cíle, z kterého vycházejí sestavené otázky. Ty mohou být opět otevřené, polozavřené a zavřené. Dotazníky je ovšem možné použít spíše pro rodiče, kteří mají určitou představu o vývoji a průběhu výchovy svého dítěte, či až na základní škole (Zelinková, 2007).

4.1.5 Analýza učebních výkonů

Jedná se o studium kvalitativní úrovně žáků a jejich výsledků. Tyto výsledky můžeme rozlišit na písemný projev, výtvarný projev a dovednosti motorické. Analýza se týká také schopnosti dítěte plnit zadané úkoly, tedy míry volných vlastností, mentální úrovně a motivace k úkolu (Mertin, 2010).

4.2 Diagnostika v pedagogicko-psychologické poradně

Diagnostika pedagogicko-psychologická je podle Vágnerové (2008) prováděna ve dvou stupních, a to:

- 1) Tzv. screening jednotlivých aspektů školní zralosti, jež rozděluje připravené a nepřipravené děti. Tento screening je prováděn lékaři, učitelkami v mateřské škole nebo učiteli při zápisu žáka.
- 2) Pokud se objeví pochybnosti o školní zralosti, je na řadě podrobnější vyšetření, jež je prováděno na základě rodičovského svolení a za pomoci odborníků z pedagogicko-psychologické poradny dle vyhlášky MŠMT č. 116/2011 Sb.

4.2.1 Screening jednotlivých aspektů školní zralosti

Nejběžnějším typem screeningového průzkumu je tzv. Kern – Jiráskův test školní zralosti, který byl poprvé popsán v roce 1963. Tento test se zaměřuje na rozvojovou rovinu tří jednoduchých úkolů a dovedností. Jsouce o (Kolláriková In: Opravilová, 2001):

- kresbu lidské postavy,
- imitaci a obkreslení věty složené z psacího písma,
- vykreslování a obtáhnutí obrázku složeného z teček.

Pro děti je kreslení známou věcí, ovšem obkreslování a vykreslování obrázku může být zcela novým úkolem, což je základním principem tohoto testu. Děti musí zapojit více dovedností a schopností, aby dosáhly požadovaného výsledku. Velkým problémem je poměrně vysoká známost testu, což může lákat rodiče k tréninku daných dovedností a splnění úkolu. Děti mohou pracovat samostatně či v místnosti s více dětmi, což velmi dobře simuluje školní třídu. Test se známkuje podobně jako ve škole, tedy známkami od

1 do 5. Pokud dítě dostane 4 nebo 5, značí to, že testem neprošlo a nesplňuje požadavky školní zralosti, které korespondují s požadavky nástup do základní školy. Pokud taková situace nastane, je nutné provést podrobnější vyšetření školní zralosti a zjistit, které aspekty a dovednosti jsou problematické (Vágnerová, 2008).

4.2.2 Podrobnější vyšetření školní zralosti

Pokud dojde k selhání v případě Kern – Jiráskova testu školní zralosti, je nutné provést podrobnější vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Jednotlivé testy v PPP vypadají takto (Vágnerová, 2008):

- **Hodnocení sluchové percepce**

Sluchová diferenciacie - v tomto případě musí dítě rozlišovat správná slova od slov gramaticky nesmyslných. Šest a více chyb je diagnosticky problematických.

Sluchová analýza a syntéza - tento test může odhalit budoucí problémy v učení. Sluchová analýza a sluchová syntéza spolu úzce souvisí a nelze je od sebe nijak oddělit. Dítě je postavené před problematiku rozkladu věty na slova, rozkladu slova na slabiky, rozkladu slova na hlásky, určování prvních písmen v jednotlivých slovech, určování počtu slov ve větě atd. Je nutná plná soustředěnost dítěte na jednotlivé testy.

- **Hodnocení vizuální percepce**

Vizuální diferenciacie – za použití Edfeldtova reverzního testu se zkoumá schopnost rozlišit jednotlivé obrázky či písmena, která jsou složena pouze z teček. Dítě musí být schopné obrázky rozpoznat. Nejčastěji mají děti problém s rozdílnou pravolevou orientací. Je možné využít test zřakového rozlišování, kdy jsou nabídnuty dva obrazce, a na dítěti je, aby určilo, zda jsou obrazce stejné, či rozdílné. V případě 15 a více chyb je dítě nezralé.

- **Hodnocení senzomotoriky**

Používá se kresba lidské postavy, jde o stejný test jako ve screeningovém testu. Hodnotí se 5 body, kdy se zaměřujeme na jednotlivé detaily postavy, jako je hlava, trup, ruce, nohy a chodidla. Pokud je kresba velmi špatná, je možné použít snadnější obrázek, například určité písmeno. Pokud nejsou děti schopné splnit ani takto jednoduchý test, může se jednat o projev školní nezralosti.

- **Hodnocení řeči**

Dítě musí ovládat řeč v souvislých větách bez agramatismů. Jednoduchý rozhovor je postačujícím testem k odhalení problémů. Téma rozhovoru by mělo být pro dítě zajímavé, aby bylo motivované mluvit. Artikulace a používání správných slov je dalším důležitým determinantem školní zralosti. Jako orientační test lze použít Test rizik poruch čtení a psaní.

- **Hodnocení rozumových schopností**

V tomto případě se nabízí použití S-B testu, který prověří rozumovou vyzrállost dítěte. Součástí testu je zkoumání krátkodobé paměti, vizuálního a kvantitativního myšlení a verbální vyzrállosti.

- **Hodnocení úkolového chování**

Je nutné pozorovat dítě, jeho snahu vydržet u určité činnosti či řešení úkolu dostatečnou dobu. Sledujeme také dodržování pravidel chování a přijímání zadaných úkolů. Dítě, které nevydrží či odmítá vydržet u úkolu, který jej přímo nezajímá, může naznačovat školní nezralost.

- **Hodnocení sociálně adaptivního chování**

Hodnotí se schopnost dítěte odpoutat se od vlivu rodičů, schopnost pracovat samostatně i ve skupině a také schopnost adaptovat se na nové, neznámé prostředí a přijímat zcela nové povinnosti. Hodnotí se zejména to, jak dítě dokáže komunikovat, jak navazuje nové vztahy, zda se u něj nevyskytují potíže s úzkostmi, jak se zapojuje do rozhovoru či jak řeší určité problémy bez pomoci dospělé osoby. Sociální adaptabilita se testuje na tzv. Pozorovacím schématu na posuzování školské způsobilosti. V tomto případě musí dítě být schopné převyprávět obsah pohádky. Lze se také zaměřit na reaktivnost dítěte v určitých situacích (upuštění tužky na zem a jiné).

4.3 Individuální vzdělávací program

Individuální vzdělávací program je určený pro děti, které trpí specifickou poruchou učení nebo určitým tělesným postižením. Jedná se o dokument, který využívají učitelé v mateřské škole jakožto program v individuálním hledisku. Je nutné individuální vzdělávací program vypracovat ve spolupráci s rodiči přesně na míru, což dětem umožní lepší přípravu a možnost integrovat se. Důležitá je vzájemná komunikace a pochopení.

Individuální vzdělávací program představuje možnost pomoci, ovšem mnoho z rodičů si myslí, že se jedná o určitý druh odloučení od ostatních dětí. Program se vypracuje po absolvování speciálního vyšetření, které se týká oblastí, ve kterých dítě zaostává či je nutné je zdokonalit. Zelinková (2007, s. 172) uvádí, že „*Individuální vzdělávací program je závazný pracovní materiál sloužící všem, kdo se podílejí na výchově a vzdělávání integrovaného žáka. Vzniká na základě spolupráce mezi učitelem, pracovníkem provádějícím reedukaci, vedením školy, žákem a jeho rodiči (zákonnými zástupci), pracovníkem pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra*“.

V rámci individuálního vzdělávacího programu je nutná spolupráce mateřské školy a dalších vzdělávacích institucí stejně jako komunikace s pedagogicko-psychologickou poradnou a zejména se samotnými rodiči, kteří musí být pravidelně informováni. Protože je program individuální, není svázaný určitými pravidly či vyhláškami a zákonem. Musí však obsahovat přesná data, přesné informace, podle kterých se bude učitelka v mateřské škole řídit. Na druhé straně tento program využívá samotná učitelka a musí si ho podle sebe přizpůsobit tak, aby co nejlépe vyhovoval jejímu pracovnímu stylu, a přitom byl stále schopný dosáhnout daných cílů. Plán je vypracován na období jednoho či dvou let s tím, že každého půl roku probíhá hodnocení výsledků a skutečnosti, zda bylo dosaženo individuálních cílů, podle kterých je dále program upravován a doplňován. Plán je využíván nejen v případě dětí se specifickými poruchami učení a s postižením, ale také u dětí s odkladem školní docházky či u nadaných dětí, které požadují individuální přístup. Lze ho ovšem využívat i v rámci přípravných tříd (Zelinková, 2007).

4.4 Přípravné třídy

Přípravné třídy pracují s dětmi, které prošly jistým sociokulturním znevýhodněním, jež značně poznamenalo jejich vývoj a připravenost ke školní docházce. Mimo jiné jsou také určeny pro děti, u kterých byla školní docházka odložena. Cílem přípravné třídy je systematicky děti vzdělávat a vychovávat tak, aby zvládly bezproblémový přechod na základní školu. Učitelka v rámci třídy využívá velkého množství her, provádí rozhovory na různá témata, využívá pracovní a výtvarné činnosti. Přípravná třída a její vedení je

součástí školního vzdělávací programu, jenž je součástí Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (NÚV, RVP PV, online, cit. 2018-01-16).

V rámci jedné přípravné třídy, jež je provozována při základních školách, je povolen maximální počet dětí 15. Ty jsou umístovány do přípravných tříd na základě vyšetření speciálně pedagogického centra a na žádost rodičů. Rozhodnutí musí potvrdit ředitel příslušné školy. Hodnocení je prováděno slovně, děti nejsou klasifikovány ani v pololetí, mohou být ovšem odměněny pochvalou či osvědčením, jež prokazuje absolvování přípravné třídy. V případě ukončení přípravné třídy je žákovi předáno hodnocení o průběhu a výsledku školní docházky a následně předáno patřičné škole, do níž žák nastupuje. Individuální vzdělávací program a přípravné třídy spolu úzce souvisejí. Přestože není povinné, aby byl program vytvořen, jedná se, v případě jeho zhotovení, o velké usnadnění práce pedagoga, který je schopen určit problematické oblasti, a na ty se zaměřit (Vágnerová, 2008).

5 PROGRAMY PRO DĚTI S OŠD

5.1 Metoda dobrého startu

Tento stimulační program je převážně určen pro maximálně osm dětí ve věku od osmi let. Děti pracují ve skupinách. Bývá využíván pro děti s OŠD, ale také jako reedukační metoda pro děti se specifickými poruchami učení. Program obsahuje 25 lekcí, které jsou doprovázeny lidovými písněmi. Díky tomu program rozvíjí pohybové dovednosti (je nutné zkombinovat pohyb s rytmem, ztvárnit pohybem písničku atd.). Mimo to posiluje sociální a jazykové kompetence, sluchovou a zrakovou percepci, pravolevou orientaci a velký důraz je kladen na rozvoj grafomotoriky. Maximálně respektuje individuální potřeby dítěte i možnosti pedagoga. Tento program je možno využívat jak v mateřské škole, tak ve spolupráci s rodinou. Kombinace obojího je ideální, nicméně není podmínkou daného programu. Metoda dobrého startu je využívána v řadě zemí již od počátku 20. století (Kropáčová, 2012).

5.2 Kuprev

Tento primárně preventivní program slouží dětem ve věku od čtyř let do zahájení povinné školní docházky. Vhodný je též pro děti s OŠD a pomáhá i dětem s narušenými komunikačními schopnostmi. Hlavním cílem tohoto programu je zabránit vzniku adaptačních problémů u dětí z rizikových skupin. Program je určen pro dvojici dospělý (rodič) a dítě. Podporuje sociální dovednosti, uvědomění si vlastní osobnosti, orientaci v prostoru a začlenění do společnosti. Je vhodný před nástupem do základní školy.

Program Kuprev je akreditován MŠMT a mohou s ním pracovat vyškolení lektori, psychologové či speciální pedagogové v PPP, dále pak pedagogové v mateřských školách. Autorkou tohoto programu je Pavla Kuncová, která je dětským klinickým psychologem (Kropáčová, 2012).

5.3 Maxík

Jde o stimulační program, který je určen pro děti předškolního věku a dětem s OŠD. Též se doporučuje pro děti prvního a druhého ročníku základních a speciálních škol, které mají problémy s učením. Program klade důraz na pravidelnost režimu, srozumitelné a jasné zadávání úkolů od dospělého, uvědomělé sezení dítěte a důslednost při dodržování pravidel a plnění zadaných úkolů. Přístup dospělých musí být ovšem dětem příjemný a nesmí je frustrovat. Dítě by nemělo být hodnoceno negativně.

Celý program je koncipován tak, aby současně posiloval složku percepční, motorickou a grafomotorickou. Činnosti jsou zaměřeny na nácvik pohybových stereotypů (správné dýchání, správné sezení, stabilní postoj, rovnováha, správný úchop psacích potřeb), rozvoj komunikačních dovedností (správné tvoření vět, výslovnost, porozumění slyšeného), rozvoj zrakového a sluchového vnímání, rozvoj grafomotorických dovedností a rozvoj pozornosti.

Autorkou tohoto programu je Pavla Bubeníčková, která vycházela ze svých dlouholetých zkušeností z práce s dětmi se specifickými poruchami učení. Tento program je využíván při spolupráci s PPP, ale také v rámci logopedické prevence. Je akreditován MŠMT pod názvem *Percepční a motorická oslabení ve školní praxi* (Kropáčková, 2012).

5.4 Hypo

Program Hypo je určen pro děti ve věku od pěti do deseti let a též pro děti s OŠD. Tento program je vhodný pro děti s poruchou pozornosti, dříve uváděnou jako LMD (lehká mozková dysfunkce), v současné době ADHD (porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou) či ADD (bez hyperaktivity). Při cvičebních programech děti posilují pozornost, zrakovou a sluchovou paměť a částečně rozvíjejí percepčně-kognitivní funkce. Práce je individuální, pod vedením rodiče či pedagoga.

Autorkou programu je Zdeňka Michalová. Název tvoří zkratka ze slov hyperaktivita a pozornost. Program je rozdělen do dvanácti lekcí, každá z lekcí trvá týden a obsahuje šest až sedm úkolů. Na úkolech je potřeba pracovat denně, nejlépe hravou formou. Děti se tak učí na úkolu pracovat, přijmout jej a především dokončit. Program

rozvíjí pracovní návyky dětí a smysl pro zodpovědnost. Mimo speciálních pedagogů jej mohou vést i pedagogové mateřských a základních škol (Kropáčková, 2012).

PRAKTICKÁ ČÁST

6 ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH PLZEŇSKÉHO KRAJE

Zahájení povinné školní docházky je důležité období v životě většiny dětí. Jedním z úkolů pedagogů v MŠ by mělo být připravit děti na tento okamžik tak, aby jejich přechod na základní školu byl co nejpříjemnější. Veškeré činnosti v rámci předškolního vzdělávání by měly vést k tomu, aby nedošlo při tomto přechodu ke zklamání z nedostatečné zralosti či malé školní připravenosti. Při včasné zjištění, že dítě není dostatečně zralé nebo připravené, může být navrhnout a následně realizován odklad školní docházky. Pokud je odklad již udělen, měl by být vyplněn systematickou přípravou a stimulací vývoje předškolního dítěte.

6.1 Cíl a stanovení hypotéz

Hlavním cílem výzkumné části bakalářské práce je zmapování problematiky OŠD v Plzeňském kraji u dětí předškolního věku a analyzovat práci s těmito dětmi na oslovených mateřských školách.

Dílčí cíle:

- zjistit poměr OŠD v mateřských školách u chlapců a dívek v rámci Plzeňského kraje,
- zjistit, z jakého důvodu je odklad nejčastěji udělován,
- zjistit, zda (popř. jak) provádějí MŠ diagnostiku školní zralosti,
- analyzovat úroveň práce s dětmi s OŠD,
- zjistit, zda je povinný poslední ročník předškolního vzdělávání přínosný z hlediska školní zralosti a připravenosti.

Na základě cíle a studia odborné literatury byly stanoveny tyto hypotézy, které autorka verifikuje či falzifikuje ve výzkumné části bakalářské práce.

Hypotéza H1: Na odkladech školní docházky spolupracují mateřské školy častěji s pedagogicko-psychologickou poradnou než se speciálně pedagogickým centrem.

Hypotéza H2: Povinný poslední rok předškolního vzdělávání je důležitou součástí přípravy dítěte na povinnou školní docházku.

Hypotéza H3: Pedagogové v mateřských školách nejvíce využívají stimulační programy zaměřené na posílení celkové školní připravenosti.

Hypotéza H4: Z metod pedagogické diagnostiky je nejčastěji využívána metoda rozboru výsledků činnosti dítěte.

6.2 Metody šetření a charakteristika vybraného souboru

V empirické části bakalářské práce bylo použito kvantitativní výzkumné šetření. V průběhu tohoto šetření byla použita technika dotazníku vlastní konstrukce a technika analýzy odborné literatury. Dotazník zahrnuje otázky uzavřené a škálové. Respondent si vybírá mezi více alternativami, může zvolit jednu či více odpovědí. Dotazník je anonymní a byl adresován ředitelům mateřských a základních škol s prosbou o vyplnění vybranými pedagogy. Do každé mateřské školy byl odeslán jeden dotazník.

Výzkumný soubor představuje 45 respondentů – pedagogů mateřských škol z různých MŠ v Plzeňském kraji. Celkem bylo distribuováno 60 dotazníků. V okolí bydliště bylo autorkou osobně předáno 12 dotazníků. Zbytek byl odeslán prostřednictvím e-mailů. Z odeslaných 60 dotazníků se vrátilo 45, což představuje 75% návratnost. Zřizovatelem většiny MŠ je stát, pouze dvě MŠ jsou soukromé. Většina dotazníků byla směřována do MŠ vesnického typu, dále pak do MŠ v Rokycanech, Plzni, Nepomuku, Klatovech, Stříbře, Kralovic, Horšovském Týně a Tachově.

6.3 Analýza výsledků šetření

Dotazník se skládal z 20 otázek. Při analýze výsledků šetření je vždy popsána otázka a interpretace zjištěných údajů, následuje znění kladené otázky a příslušné grafy. Znění dotazníku je v příloze č. 1.

První otázka zjišťovala velikost obce, ve které se mateřská škola nachází. Na grafu 1 můžeme vidět, že nejčastěji se jednalo o obec do 3000 obyvatel (33 %) a poté obec (resp. město) nad 50 000 obyvatel.

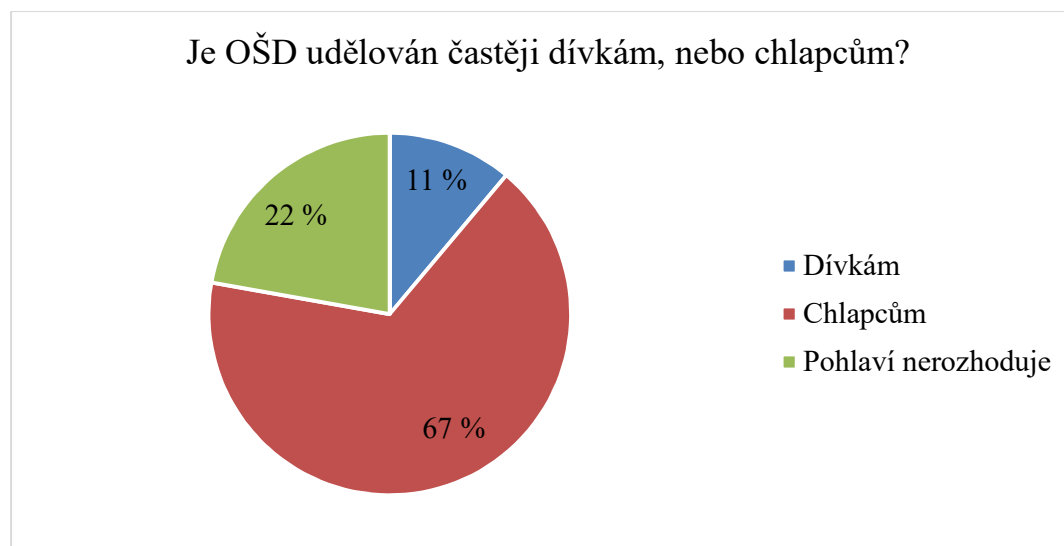
Graf 1: Velikost obce

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Následující otázka zjišťovala, jak často je udělován odklad školní docházky (dále jen OŠD) a zda si respondenti myslí, že je udělována častěji dívkám nebo chlapcům, případně, že na pohlaví nezávisí. Z šetření vyplývá, že 67 % respondentů (30 odpovědí) odpovědělo, že si myslí, že je OŠD častěji udělován chlapcům, 22 % dotázaných (10 odpovědí) si myslí, že pohlaví nerozhoduje a pouze 11 % dotázaných (5 odpovědí) má za to, že je OŠD častěji udělován dívkám. Více viz graf 2.

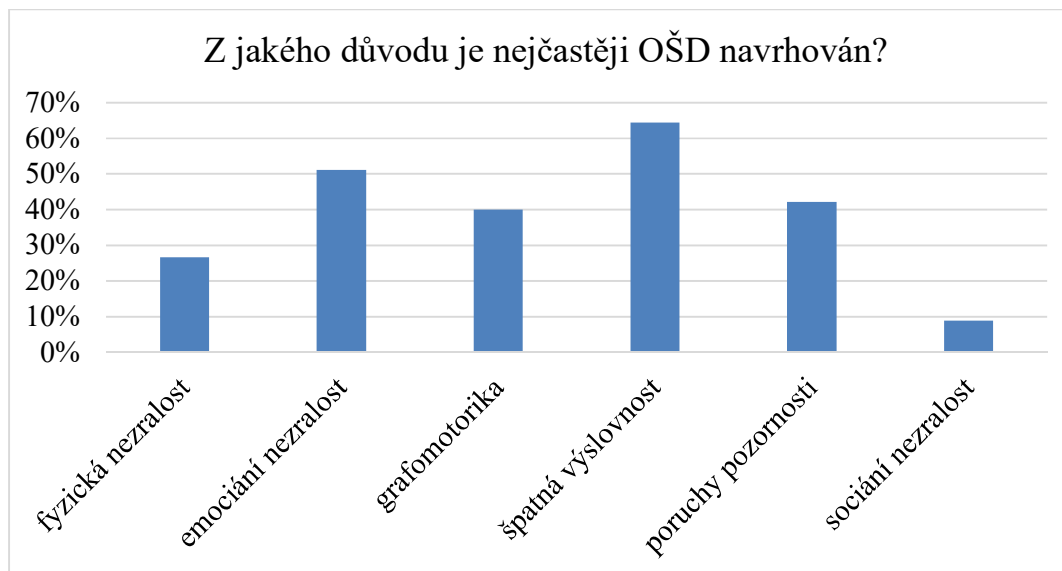
Graf 2: Pohlaví

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Třetí otázka dotazníku sledovala nejčastější důvody návrhu OŠD, přičemž respondenti mohli uvést více odpovědí. Nejčastějším uváděným důvodem byla špatná výslovnost dětí (28 %; 29 odpovědí), dalším častým důvodem byla emocionální nezralost (22 %; 23 odpovědí) a poruchy osobnosti (18 %; 19 odpovědí). Jako nejméně uvažovaný důvod respondenti uváděli sociální nezralost (4 %; 4 odpovědi), více viz graf 3.

Graf 3: Důvod OŠD

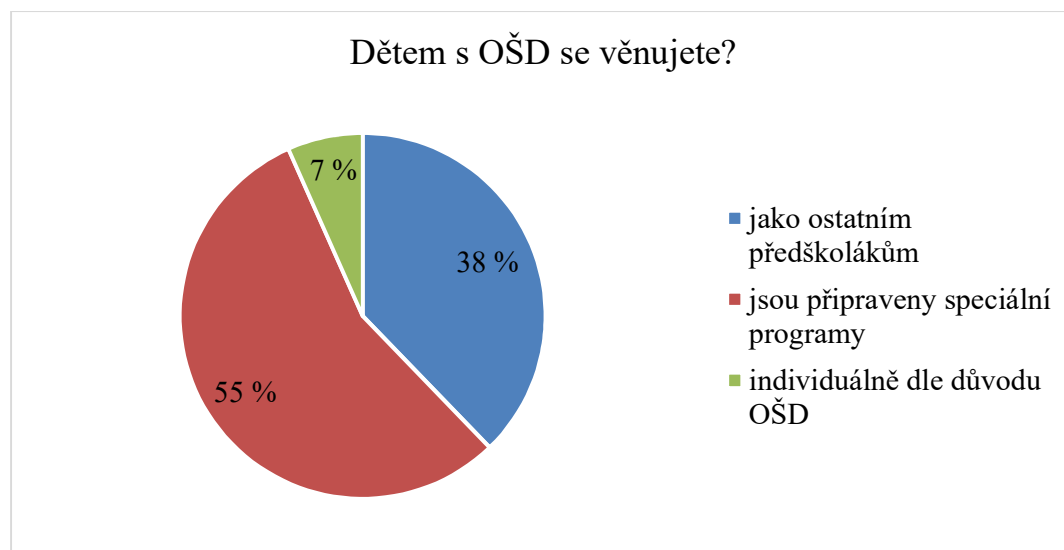

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Další otázka zjišťovala, zda v mateřských školách přistupují k dětem s OŠD stejně jako k ostatním dětem, nebo mají speciální programy. Výsledky ukazuje graf 4.

Mateřské školy mají nejčastěji pro tyto děti připraveny speciální programy (55 % případů) anebo se k nim chovají stejně jako k ostatním předškolákům (38 %). Pouze v 11 % případů mají mateřské školy individuální přístup k dětem podle důvodů, které stály za OŠD.

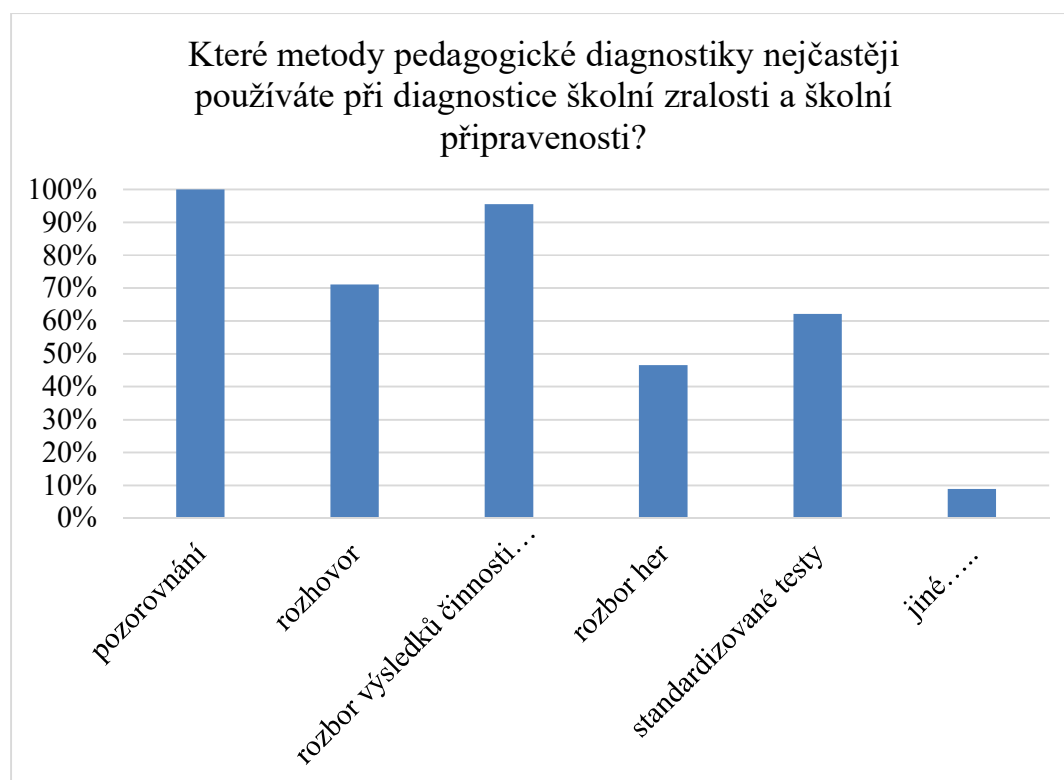
Graf 4: Věnování se dětem s OŠD

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Otázka č. 5 zjišťovala, jaké metody pedagogické diagnostiky nejčastěji pracovníci v mateřských školách používají při diagnostice školní zralosti a školní připravenosti. Výsledky ukazuje graf 5. Respondenti mohli opět volit více odpovědí. Nejčastější metodou bylo pozorování (100 %; 45 odpovědí) a rozbor výsledků činnosti dítěte (96 %; 43 odpovědí). Mezi další uváděné metody patří rozhovor, standardizované testy či rozbor her.

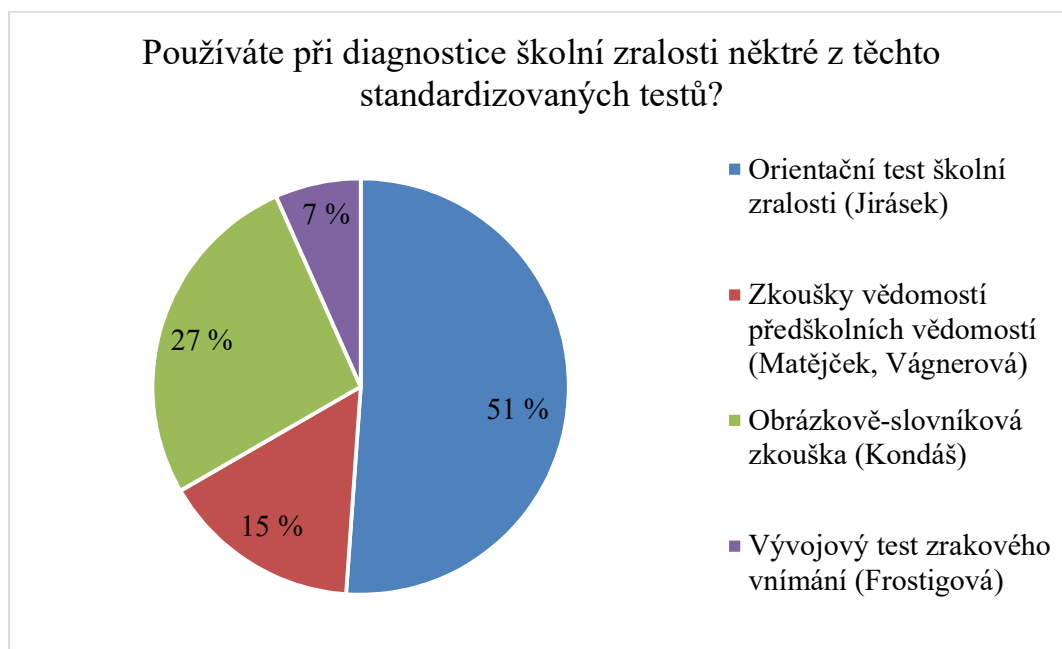
Graf 5: Metody diagnostiky

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Další otázka se týkala používání standardizovaných testů. Nejčastěji uváděným standardizovaným testem byl Orientační test školní zralosti od Jiráska (51 % dotázaných) a Obrázkově-slovníková zkouška od Kondáše (25 % dotázaných), více viz graf 6.

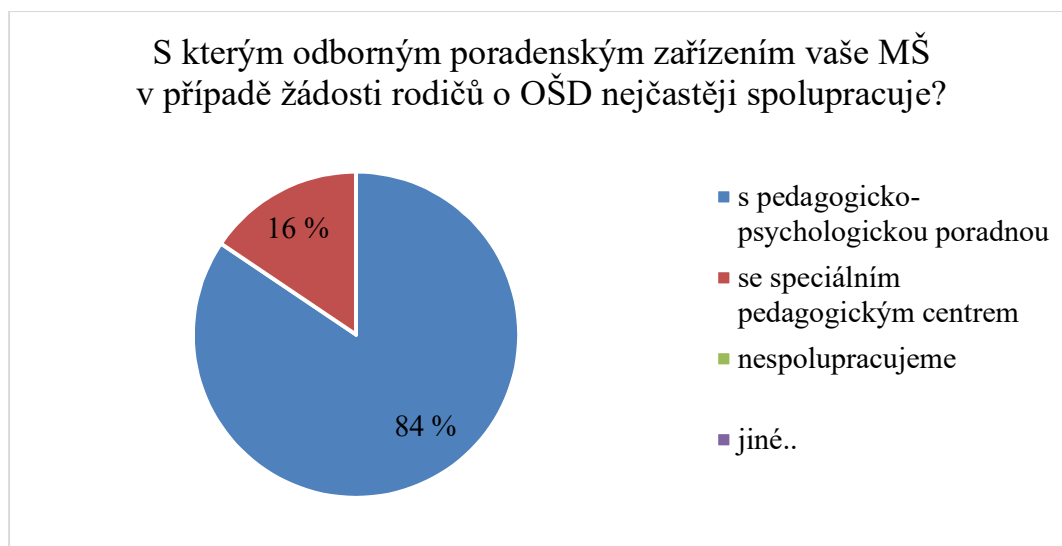
Graf 6: Použití standardizovaných testů

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Sedmá otázka zjišťovala, s kterým odborným poradenským zařízením sledované mateřské školy nejčastěji spolupracují v případě žádosti rodičů o odklad školní docházky. Výsledky ukazuje graf 7. Nejčastěji mateřské školy spolupracují s pedagogicko-psychologickou poradnou (84 %; 38 dotázaných). V 16 % případů (7 odpovědí) mateřské školy spolupracují se speciálně pedagogickým centrem. Případy, kdy by mateřská škola spolupracovala s jinými než výše uvedenými zařízeními, nebyly zaznamenány.

Graf 7: Spolupráce MŠ s poradenským zařízením u OŠD

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Následující otázka navazovala na předchozí, tedy jak jsou mateřské školy s danou spoluprací spokojeny. V 93 % případů (42 odpovědi) jsou s danou organizací spokojeny, pouze v 7 % případů spokojeny se spoluprací nejsou (3 odpovědi).

Graf 8: Spokojenost se spoluprací

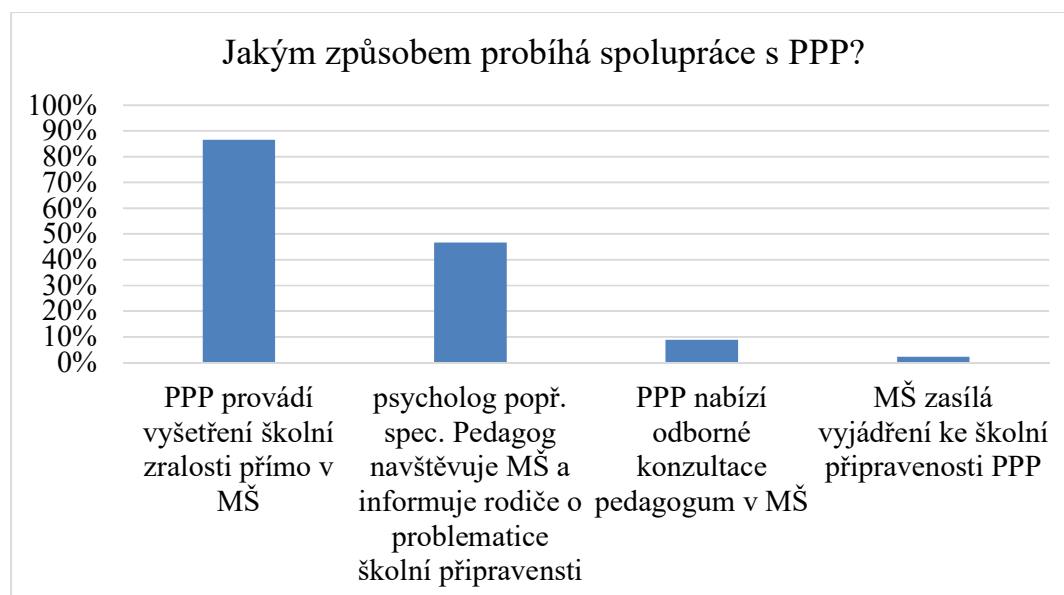
Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Otázka č. 9 zjišťovala, jakým způsobem probíhá spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou (dále jen PPP). Respondenti opět mohli uvést více odpovědí.

Nejčastější spoluprací je to, že PPP provádí vyšetření školní zralosti přímo v mateřské škole (60 %; 39 odpovědí), dalším typem spolupráce je to, že psycholog, popř. specializovaný pedagog, navštívuje mateřskou školu a informuje rodiče o problematice školní připravenosti (32 %; 21 odpovědí). Mezi další formy spolupráce patří např. to, že PPP nabízí odborné konzultace pedagogům v MŠ či MŠ zasílá vyjádření ke školní připravenosti PPP, viz graf 9.

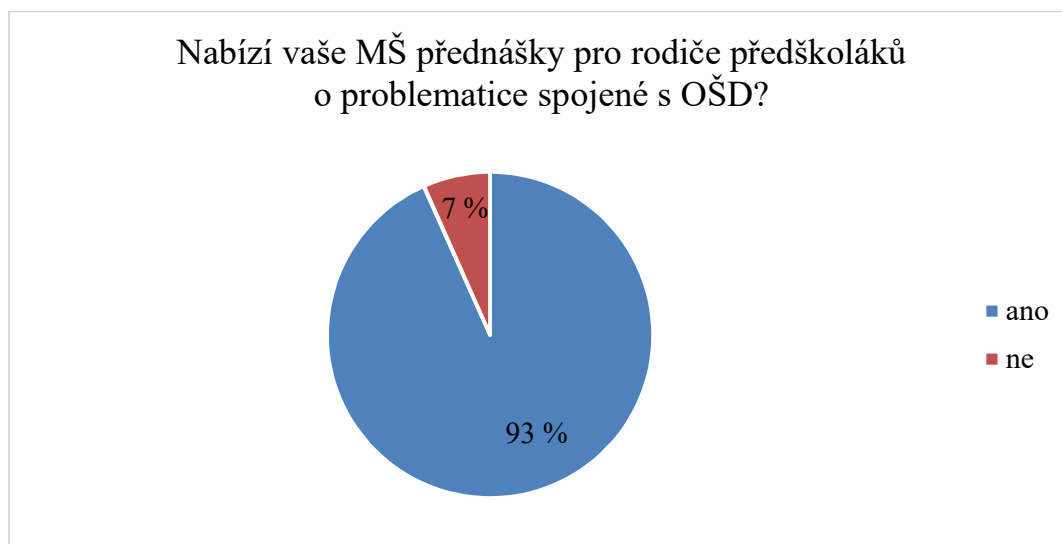
Graf 9: Spolupráce s PPP

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Otázka č. 10 zjišťovala, zda mateřské školy nabízejí rodičům předškoláků přednášky o problematice spojené s odkladem školní docházky (viz graf 10). V odpovědích 93 % sledovaných mateřských škol uvedlo, že dané přednášky rodičům nabízí.

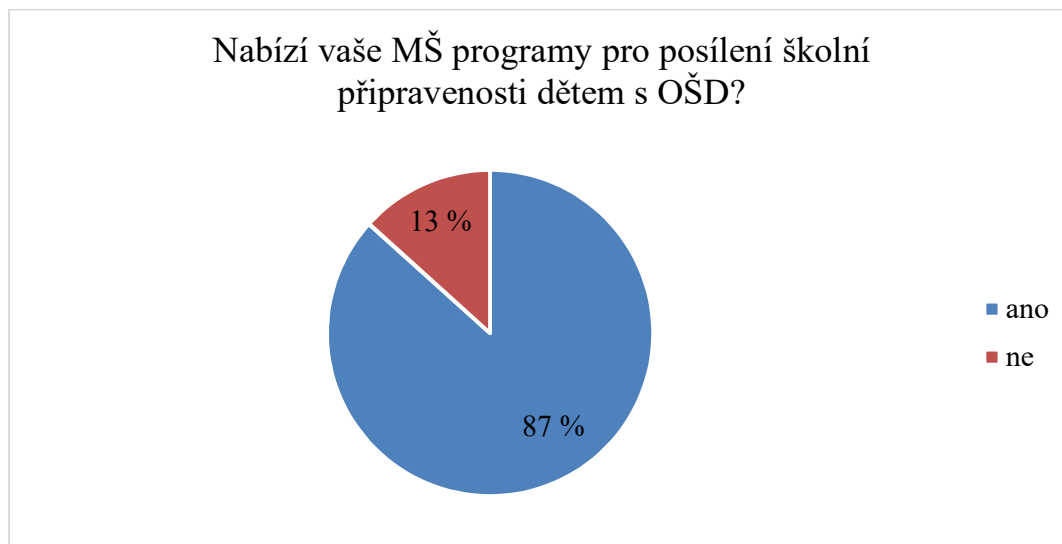
Graf 10: Přednášky o OŠD

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Následující otázka zjišťovala, zda mateřské školy nabízejí programy pro posílení školní připravenosti dětem s OŠD (viz graf 11). V odpovědích 87 % dotázaných školek (39 odpovědí) uvedlo, že takové programy nabízejí. Pouze 13 % MŠ uvedlo, že nikoliv (6 odpovědí).

Graf 11: Programy pro posílení

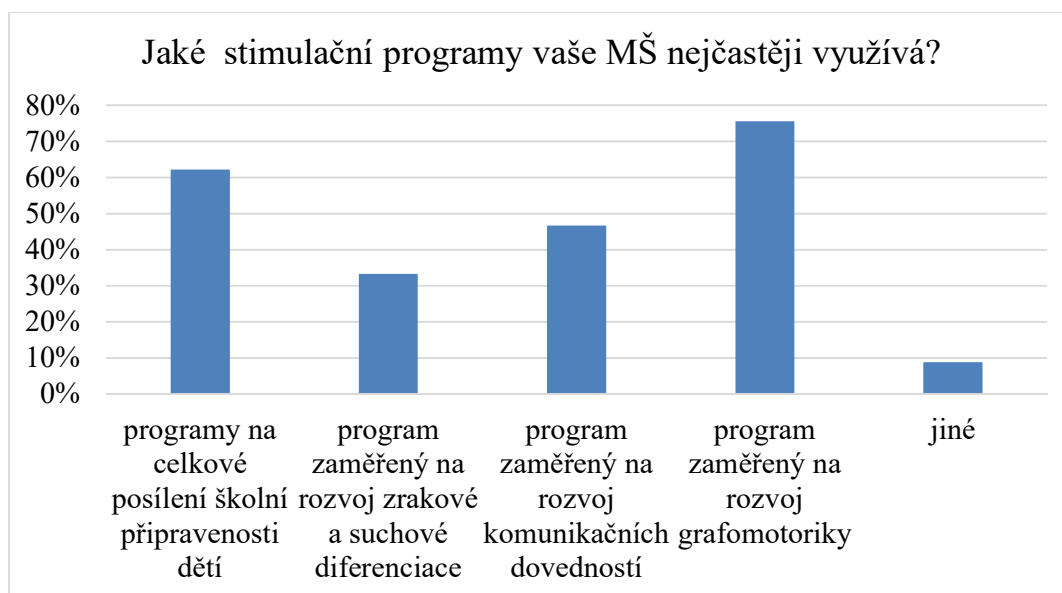

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Otázka č. 12 zjišťovala, jaké stimulační programy dotázané mateřské školy nejčastěji využívají. Opět zde respondenti mohli uvést více odpovědí, výsledky ukazuje graf 12.

Nejčastěji uváděným stimulačním programem byl program zaměřený na rozvoj grafomotoriky (33 %; 34 odpovědí) a program na celkové posílení školní připravenosti dětí (27 %; 28 odpovědí). Mezi další uvedené patří program zaměřený na rozvoj komunikačních dovedností či program zaměřený na rozvoj zrakové a sluchové diference.

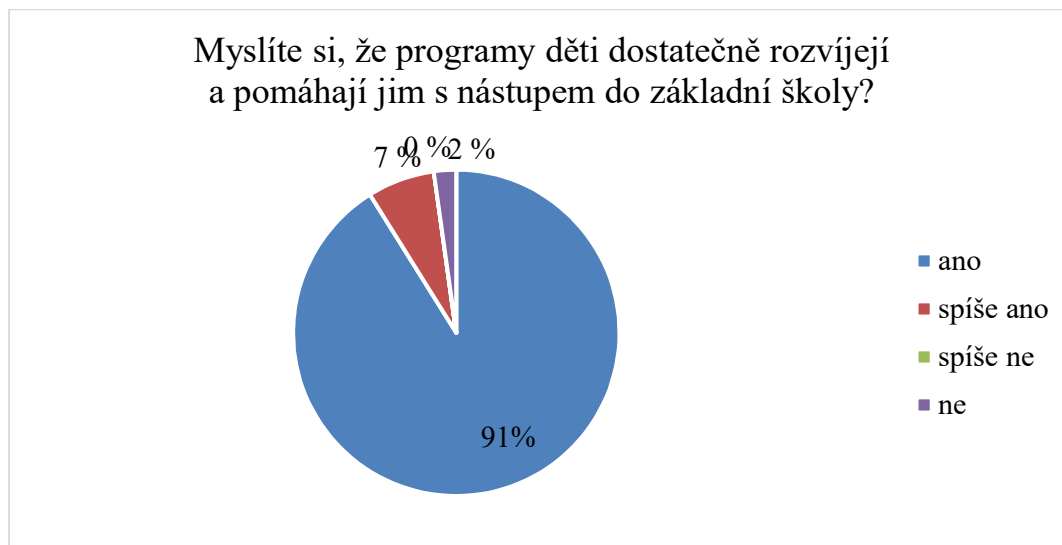
Graf 12: Stimulační programy

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Otázka č. 13 zjišťovala, zda si učitelky v mateřské škole myslí, že programy děti dostatečně rozvíjejí a pomáhají jim s nástupem do základní školy. Jak ukázaly odpovědi v dotaznících, 91 % dotázaných s výrokem souhlasí, 7 % dotázaných si myslí, že spíše ano. Pouze 2 % dotázaných si nemyslí, že by programy děti dostatečně rozvíjely a pomáhaly jim s nástupem do základní školy.

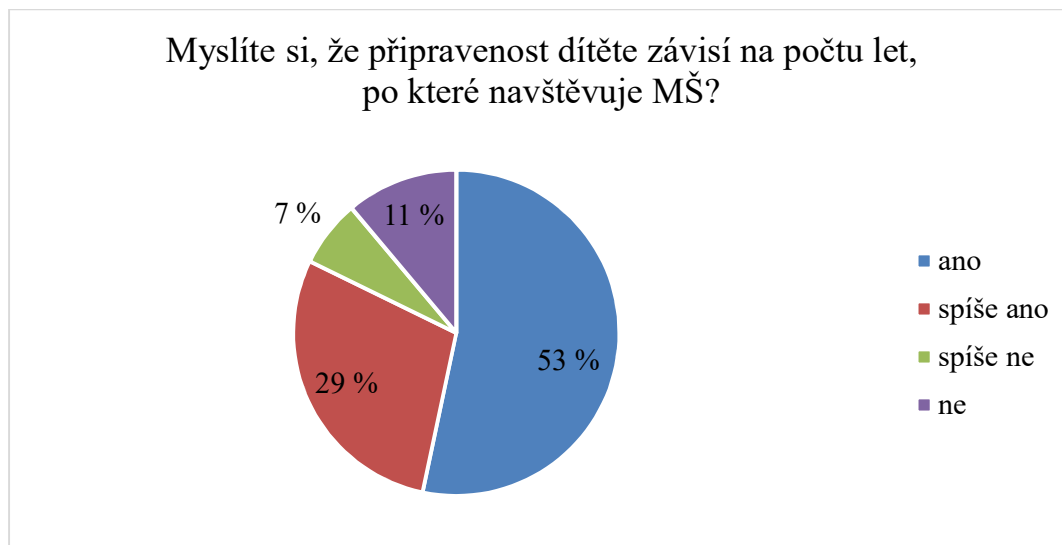
Graf 13: Působení programů

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Následující otázka zjišťovala, zda si respondenti myslí, že připravenost dítěte závisí na počtu let, po které navštěvuje mateřskou školu (viz graf 14). Nadpoloviční většina, tedy 53 % dotázaných (24 odpovědí) s tím rozhodně souhlasí, 29 % s tím spíše souhlasí (13 odpovědí). Spíše nesouhlasí 7 % dotázaných (3 odpovědi) a rozhodně nesouhlasí 11 % dotázaných mateřských škol (5 odpovědí).

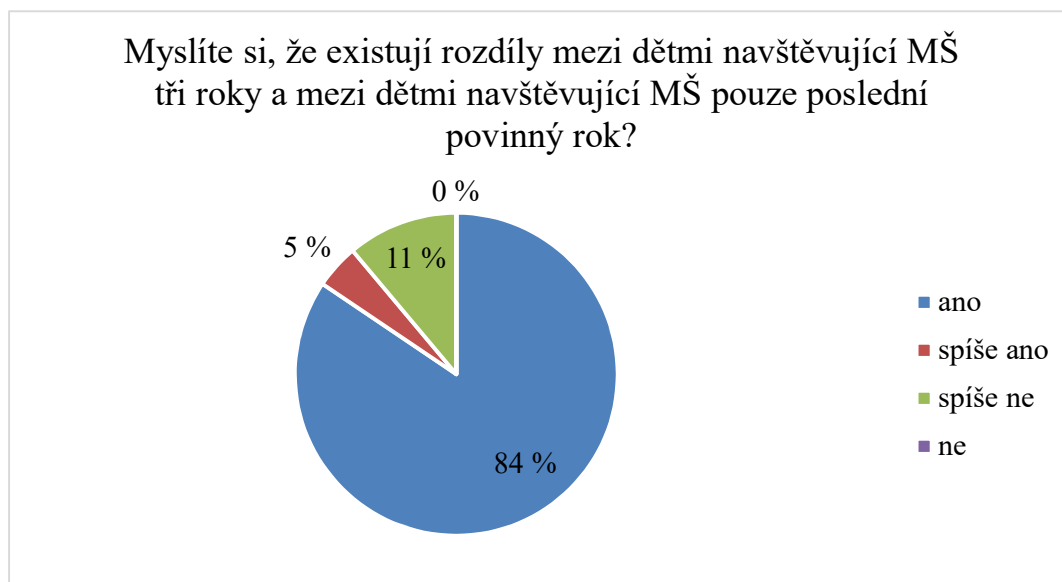
Graf 14: Závislost na době docházky do MŠ

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Následující otázka byla zaměřena na zjištění faktu, zda připravenost dítěte závisí na počtu let v mateřské škole. Respondenti měli rozhodnout, zda existují rozdíly mezi dětmi navštěvující mateřskou školu tři roky a dětmi, které navštěvují mateřskou školu pouze poslední povinný rok. Výsledky ukazuje graf 15. V 84 % případů si pracovníci MŠ myslí, že rozdíly zcela jednoznačně existují (38 odpovědí), 5 % dotázaných si myslí, že spíše ano (2 odpovědi). Názor, že rozdíly spíše neexistují, zastává 11 % dotázaných (5 odpovědí).

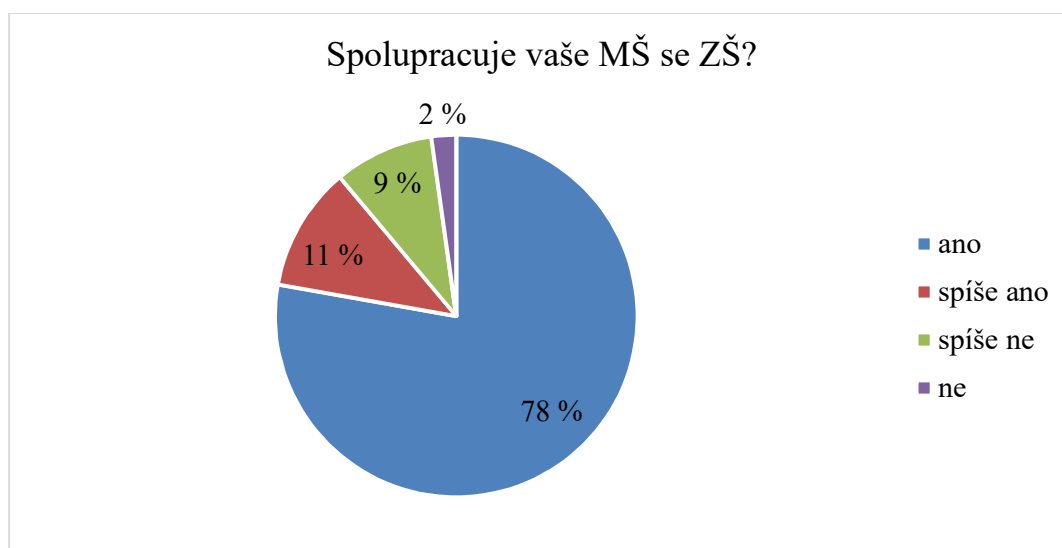
Graf 15: Rozdíly závislé na délce docházky do MŠ

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Následující 16. otázka dotazníku zjišťovala, zda mateřské školy spolupracují se základními školami (dále ZŠ). Na níže uvedeném grafu 16 můžeme vidět, že se ZŠ spolupracuje 78 % dotázaných mateřských škol (35 odpovědí), se ZŠ spíše spolupracuje 11 % mateřských škol (5 odpovědí). Spíše nespolupracuje 9 % dotázaných škol (4 odpovědi) a pouze 2 % mateřských škol (1 odpověď) se základními školami nijak nespolupracuje.

Graf 16: Spolupráce MŠ se ZŠ

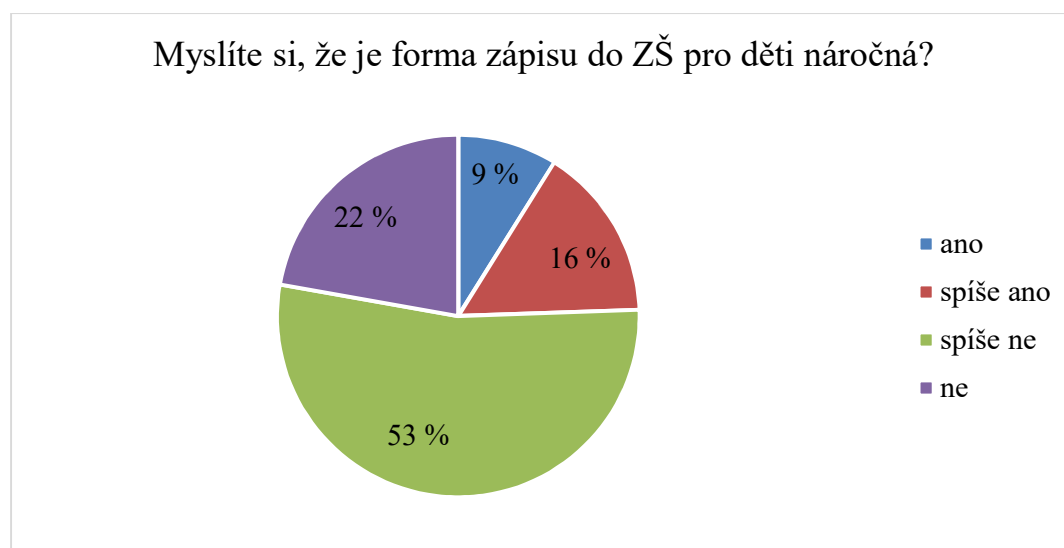
Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Další otázka zjišťovala, jak mateřské školy hodnotí formu zápisu do ZŠ, přesněji, zda ji považují pro děti za náročnou. Výsledky ukazuje graf 17.

Za náročnou nebo spíše náročnou považuje současnou formu zápisu do ZŠ 25 % dotázaných mateřských škol (11 odpovědí). Za spíše nenáročnou ji považuje 53 % dotázaných mateřských škol (24 odpovědí) a za vůbec nenáročnou ji považuje 22 % dotázaných mateřských škol (10 odpovědí).

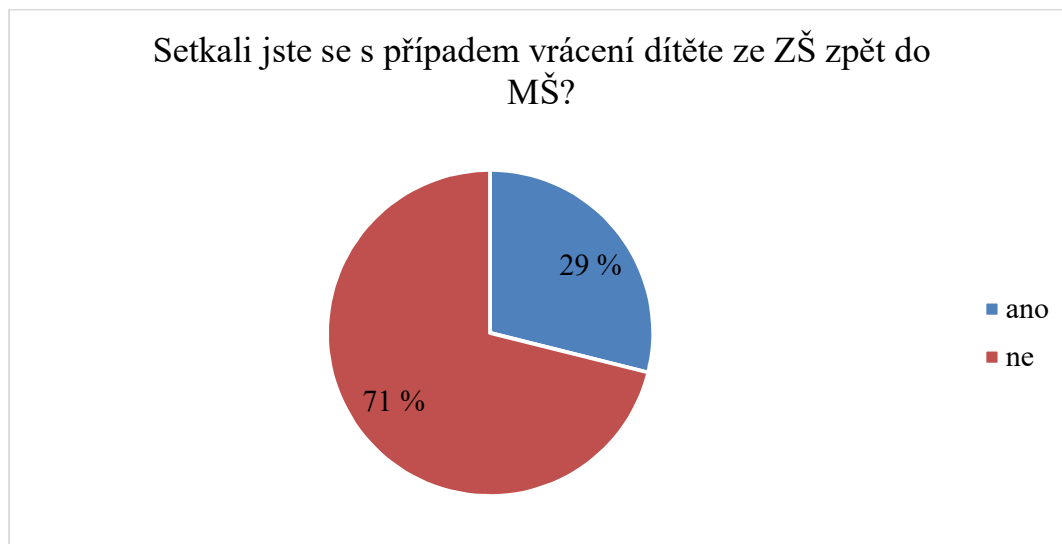
Graf 17: Náročnost zápisu

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Jedna z posledních otázek dotazníku zjišťovala, zda se sledované mateřské školy někdy setkaly s případem vrácení dítěte ze základní školy zpět do mateřské. V 71 % případů se s tímto problémem mateřské školy nikdy neseťkaly (32 odpovědí), 29 % mateřských škol s tímto problémem zkušenosti má (13 odpovědí).

Graf 18: Návrat dítěte ze ZŠ do MŠ

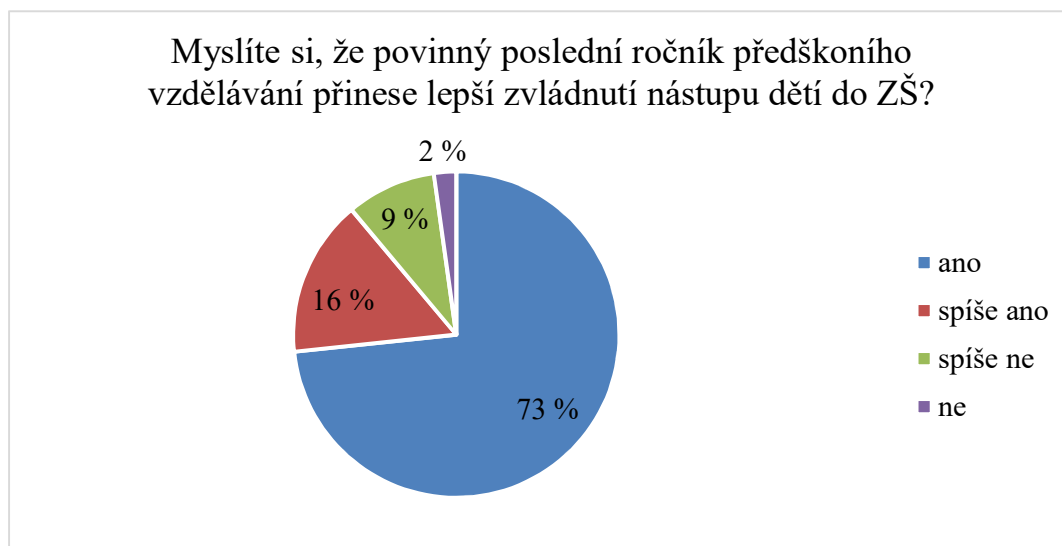

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Předposlední otázka dotazníku zjišťovala, zda si pracovníci mateřské školy myslí, že povinný poslední ročník předškolního vzdělávání přinese lepší zvládnutí nástupu dětí do základních škol. Výsledky hodnocení ukazuje graf 19.

S výrokem souhlasí 73 % dotázaných mateřských škol (33 odpovědí), 16 % mateřských škol s ním spíše souhlasí (7 odpovědí). S výrokem, že by povinný poslední ročník předškolního vzdělávání přinesl lepší zvládnutí nástupu dětí do ZŠ, nesouhlasí nebo spíše nesouhlasí 11 % dotázaných pracovníků mateřských škol (5 odpovědí).

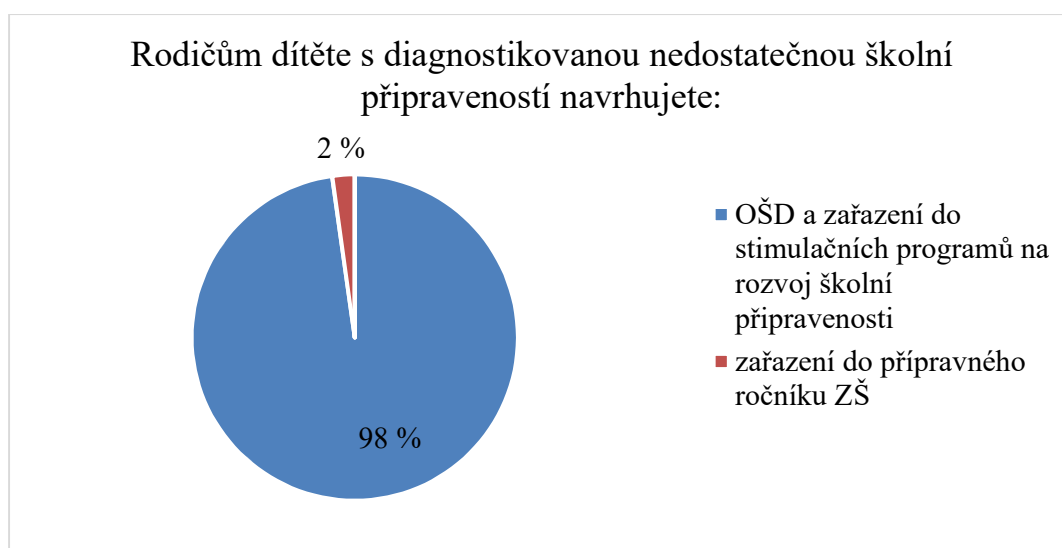
Graf 19: Zlepšení zvládnutí zápisu

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

Poslední otázka zjišťovala, co pracovníci mateřské školy navrhnou rodičům dětí s diagnostikovanou nedostatečnou školní připraveností. Vyhodnocení této otázky zobrazuje graf 20. V 98 % případů pracovníci mateřské školy navrhnou odklad školní docházky a zařazení dětí do stimulačních programů na rozvoj školní připravenosti (44 odpovědí). Jedna mateřská škola (2 % odpovědí) navrhuje rodičům zařazení dítěte do přípravného ročníku základní školy. Žádná z dotázaných mateřských škol (respektive její pracovníci) nenavrhuje rodičům s dětmi s touto diagnostikou zařazení do klasického prvního ročníku základní školy.

Graf 20: Návrh pro rodiče dětí s nedostatečnou školní připraveností

Zdroj: Autorka práce, 2018 (vlastní šetření)

6.4 Vyhodnocení hypotéz

Jedním z významných úkolů předškolního vzdělávání je správné diagnostikování dětí, u kterých je možno zaznamenat riziko selhání při nástupu do školy. Toto selhání by mohlo mít za následek nejen ovlivnění školní úspěšnosti, ale také vývoj osobnosti dítěte.

Výuka na základních školách klade při plnění školních povinností na děti značné nároky, proto je velmi důležité zabývat se před jejich nástupem do povinného vzdělávání otázkou školní zralosti a připravenosti.

Ve výzkumné části jsou vyhodnocena data z dotazníků, které byly získány od respondentů - pedagogů mateřských škol. Po analýze odpovědí lze přistoupit k verifikaci hypotéz.

H1: Na odkladech školní docházky spolupracují mateřské školy častěji s pedagogicko-psychologickou poradnou než se speciálně pedagogickými centry.

Z grafu 15 vyplývá, že spolupráce s PPP značně převažuje nad spoluprací se SPC.

H2: Povinný poslední rok předškolního vzdělávání je důležitou součástí přípravy dítěte na povinnou školní docházku.

Z grafu 19 vyplývá, že většina MŠ považuje povinný rok ve školce za prospěšný.

H3: Pedagogové v mateřských školách nejvíce využívají stimulační programy zaměřené na posílení celkové školní připravenosti.

Na základě otázky č. 12 „*Jaké stimulační programy vaše MŠ nejčastěji využívá?*“ a s ní souvisejícím grafem 12 musíme konstatovat, že častěji MŠ používají stimulační programy zaměřené na rozvoj grafomotoriky než programy na posílení celkové školní připravenosti dětí, a to s rozdílem o 14 procentních bodů.

H4: Z metod pedagogické diagnostiky je nejčastěji využívána metoda rozboru výsledků činnosti dítěte.

Na základě výsledků otázky č. 5 „*Které metody pedagogické diagnostiky nejčastěji používáte při diagnostice školní zralosti a školní připravenosti?*“ a grafu 5 musíme stanovenou hypotézu odmítnout. Nejčastěji využívaná metoda pedagogické diagnostiky je podle výsledků dotazníků pozorování, které využívají všechny dotázané mateřské školy. Rozbor výsledků činnosti dítěte je využívána pouze v 76 % školek.

ZÁVĚR

Téma bakalářské práce bylo zaměřeno na děti s nedostatečnou školní zralostí a připraveností. Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola se zabývá charakteristikou dítěte předškolního věku. V druhé kapitole je přiblížena historie i současnost mateřských škol. Třetí kapitola přibližuje problematiku odkladu školní docházky a čtvrtá kapitola se zabývá diagnostikou dětí v mateřských školách. Pátá kapitola ukazuje několik typů programů vhodných pro práci s dětmi s odloženou školní docházkou. Ve výzkumné části bylo využito kvantitativní výzkumné šetření pomocí dotazníků a analýzy odborné literatury.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat výše uvedenou problematiku v mateřských školách Plzeňského kraje, zjistit názory a zkušenosti pedagogů a zpracovat jejich poznatky týkající se problematiky nedostatečné školní zralosti a připravenosti. Většina mateřských škol přistupuje k této problematice odpovědně, spolupracuje s PPP, informuje rodiče o možnostech rozvíjení školní zralosti, provádí orientační diagnostiku školní zralosti a využívá programy určené pro předškoláky.

Pedagogové z mateřských i základních škol se shodují na výhodách přípravných tříd, které některé základní školy zřizují. Zvláště pro děti, které mají problémy s adaptací při přechodu do základní školy, jsou tyto třídy s menším počtem žáků a individuálním zacházením velice prospěšné. Důležitým prvkem je ve všech případech spolupráce rodiny a školního zařízení.

V současné době je trendem přistupovat vstřícněji k potřebám dítěte a respektovat jeho osobnost, přesto se domníváme, že je velmi důležité, aby dítě bylo při nástupu do základní školy dostatečně zralé a připravené. Pokud je školní nezralost potvrzena ze strany odborníků (dětský lékař, pedagog či psycholog z PPP nebo v neposlední řadě pedagogem z MŠ), je odklad školní docházky jedno z nejlepších řešení pro dítě i rodinu, v které vyrůstá.

Autorka se domnívá, že ve své bakalářské práci dosáhla všech cílů, které si stanovila. Lze konstatovat, že práce s dětmi s odkladem školní docházky v MŠ, jejich diagnostika, spolupráce mezi MŠ a PPP a spolupráce MŠ a rodičů je v mateřských školách Plzeňského kraje na dobré úrovni.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEDNÁŘOVÁ, J. a V. ŠMARDOVÁ, 2010. *Školní zralost – Co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2569-4.

BRIERLEY, J., 1996. *7 prvních let života rozhoduje: [nové poznatky o vývoji mozku a výchova dítěte]*. 1. vyd. Praha: Portál, 111 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8109-6.

DVOŘÁKOVÁ, H., 1998. *K některým problémům tělesné výchovy v současné mateřské škole*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-497-7.

DVOŘÁKOVÁ, H., 2002 *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe. ISBN 80-87307-27-1.

DYTRYCH, Z., 1994. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 214 s. ISBN 80-85824-06-X.

JANDOUREK, J., 2008. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada, vyd. 1. ISBN 978-80-247-2397-6.

KOŤÁTKOVÁ, S., 2008. *Dítě a mateřská škola*. Vyd. 1. Praha: Grada, 193 s. ISBN 978-80-2471-5681.

KROPÁČKOVÁ, J., 2012. *Vstup do školy - školní zralost: Má mateřská škola za úkol připravovat děti do školy, nebo ne?* Praha: Raabe. *Dobrá škola: Školní zralost*, 2. ISBN 978-80-87553-53-4.

KUTÁLKOVÁ, D., 2005. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha: Grada, 165 s. ISBN 802-24-7208-552-8.

LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ, 1998. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998. 344 s. ISBN 80-7169-195-X

MATĚJČEK, Z., 1994. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén. ISBN 80-85824-06-X.

MERTIN, V. a I. GILLERNOVÁ, 2010. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 247 s. ISBN 978-807-3676-278.

- MIŠURCOVÁ, V. a M. SEVEROVÁ, 1999. *Děti hry a umění*, Praha: ISV. ISBN 80-85866-18-8
- MIŠURCOVÁ, V., J. FIŠER, a V. FIXL, 1980. *Hra a hračka v životě dítěte*. SPN, Praha.
- MONATOVÁ, L., 2000. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-86-9.
- NAKONEČNÝ, M., 1997. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0625-7.
- OPRAVILOVÁ, E. a V. ŠTVERÁK, 1982. *Friedrich Fröbel o výchově člověka*. Praha, 89 s.
- OPRAVILOVÁ, E., 2001. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-9087-4.
- OPRAVILOVÁ, E., 2004. *Předškolní pedagogika II. Hra (Cesta k poznání předškolního dítěte)*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 35 s. ISBN 80-708-3786-1.
- PRŮCHA, J. *Pedagogický slovník*. 4. vydání. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-8.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J., 2009. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PŘINOSILOVÁ, D., 2007. *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 178 s. ISBN 978-80-7315-142-3.
- SEVEROVÁ, M., 1982. *Hry v raném dětství*. Academia, 211 s.
- VÁGNEROVÁ, M. a J. KLÉGROVÁ, 2008. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 538 s.
- VÁGNEROVÁ, M., 2002. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0181-8.
- VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie – dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 531 s. ISBN 978-80-2462-153-1.

VSN, 1999 kolektiv autorů, *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích*, Praha: Diderot, 1999 ISBN 80-902555-3-1.

ZAHME, V., 2005. *Co by děti měly znát*. Praha: Rebo. ISBN 80-7234-420-X.

ZELINKOVÁ, O., 2007. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 2. vyd. Praha: Portál, 208 s. ISBN 978-80-7367-326-0.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

ZUCKERMAN, B. a N. HALFON, 2013. *School readiness: an idea whose time has arrived*. *Pediatrics*, 111 (6): 1433–1436.

Seznam použitých internetových zdrojů

BROUČKOVÁ, D. *Rodina.cz: Než půjdu do školy* [online]. 4. 4. 2000 [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek634.htm>

MŠMT. *Vyhláška č. 482005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky*. [online]. 2016 [cit. 25. 12. 2017] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/38827/>

NÚV. *RVP PV*. [online]. 2017 [cit. 16. 1. 2018] Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/776/>

UNICEF: *School Readiness and Transitions* [online]. New York: UNICEF Division of Communication, 2012 [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: https://www.unicef.org/publications/files/CFS_School_Readiness_E_web.pdf

Zákony pro lidi.cz. *Zákon č. 178/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. [online]. 2018 [cit. 16. 1. 2018] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-178>

Zákony pro lidi.cz. *Zákon č. 561/2004 Sb.* [online]. 2017 [cit. 25. 12. 2017] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

ZŠ Hostivař. *Jiráskův test*. [online]. [cit. 16. 1. 2018] Dostupné z: <https://www.zshostivar.cz/itridy/kernjiraskuvtest.pdf>.

SEZNAM ZKRATEK

- CNS - Centrální nervová soustava
- IVP - Individuální vzdělávací program
- MŠ - Mateřská škola
- OŠD - Odklad školní docházky
- PPP - Pedagogicko-psychologická poradna
- ZŠ - Základní škola

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Velikost obce	41
Graf 2: Pohlaví.....	42
Graf 3: Důvod OŠD.....	43
Graf 4: Věnování se dětem s OŠD	44
Graf 5: Metody diagnostiky	45
Graf 6: Použití standardizovaných testů.....	46
Graf 7: Spolupráce MŠ s poradenským zařízením u OŠD	47
Graf 8: Spokojenost se spoluprací.....	48
Graf 9: Spolupráce s PPP.....	49
Graf 10: Přednášky o OŠD	50
Graf 11: Programy pro posílení	51
Graf 12: Stimulační programy	52
Graf 13: Působení programů.....	53
Graf 14: Závislost na době docházky do MŠ.....	54
Graf 15: Rozdíly závislé na délce docházky do MŠ	55
Graf 16: Spolupráce MŠ se ZŠ	56
Graf 17: Náročnost zápisu	57
Graf 18: Návrat dítěte ze ZŠ do MŠ.....	58
Graf 19: Zlepšení zvládnutí zápisu.....	59
Graf 20: Návrh pro rodiče dětí s nedostatečnou školní připraveností.....	60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník pro pedagogy mateřských škol.....	I
Příloha B – Název Jiráskův test školní zralosti.....	VI

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník pro pedagogy mateřských škol

1. Jaká je velikost obce, v které se nachází vaše mateřská škola?
  - a) do 3000 obyvatel
  - b) do 10 000 obyvatel
  - c) do 50 000 obyvatel
  - d) nad 50 000 obyvatel

2. Je OŠD udělován častěji chlapcům, nebo dívkám?
  - a) dívkám
  - b) chlapcům
  - c) pohlaví nerozhoduje

3. Z jakého důvodu je OŠD nejčastěji navrhován?
  - a) fyzická nezralost
  - b) emoční nezralost
  - c) grafomotorika
  - d) špatná výslovnost
  - e) poruchy pozornosti
  - f) sociální nezralost

4. Dětem s OŠD se věnujete?
  - a) jako ostatním předškolákům
  - b) jsou připraveny speciální programy
  - c) individuálně dle důvodů OŠD

5. Které metody pedagogické diagnostiky nejčastěji používáte při diagnostice školní zralosti a školní připravenosti?
- pozorování
  - rozhovor
  - rozbor výsledků činností dítěte
  - rozbor her
  - standardizované testy
  - jiné.....
6. Používáte při diagnostice školní zralosti některé z těchto testů?
- Orientační test školní zralosti (Jirásek)
  - Zkoušky vědomostí (Matějček, Vágnerová)
  - Obrázkově-slovníková zkouška (Kondáš)
  - Vývojový test zrakového vnímání (Frostigová)
7. V případě žádosti rodičů o OŠD, s kterým odborným zařízením vaše MŠ nejčastěji spolupracuje?
- s pedagogicko-psychologickou poradnou
  - se speciálně pedagogickým centrem
  - nespolupracujeme
  - Jiné.....
8. Jste s touto spoluprací spokojeni?
- ano
  - ne
9. Jakým způsobem probíhá spolupráce s PPP?
- PPP provádí vyšetření školní zralosti přímo v MŠ.
  - Psycholog, popř. spec. pedagog navštěvuje MŠ a informuje rodiče o problematice školní připravenosti.
  - PPP nabízí odborné konzultace pedagogům v MŠ.
  - MŠ zasílá vyjádření ke školní připravenosti PPP.

10. Nabízí vaše MŠ přednášky pro rodiče předškoláků o problematice spojené s OŠD?
- a) ano
  - b) ne
11. Nabízí vaše MŠ programy pro posílení školní připravenosti dětem s OŠD?
- a) ano
  - b) ne
12. Jaké stimulační programy vaše MŠ nejčastěji využívá?
- a) programy na celkové posílení školní připravenosti dětí
  - b) program zaměřený na rozvoj zrakové a sluchové diferenciacce
  - c) program zaměřený na rozvoj komunikačních dovedností
  - d) program zaměřený na rozvoj grafomotoriky
  - e) jiné.....
13. Myslíte si, že programy děti dostatečně rozvíjejí a pomáhají jim s nástupem do základní školy?
- a) ano
  - b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne
14. Myslíte si, že připravenost dítěte závisí na počtu let, po které navštěvuje MŠ?
- a) ano
  - b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne

15. Myslíte si, že existují rozdíly mezi dětmi navštěvující MŠ tři roky a mezi dětmi navštěvujícími MŠ pouze poslední povinný rok?
- a) ano
  - b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne
16. Spolupracuje vaše MŠ a ZŠ?
- a) ano
  - b) spíše ani
  - c) spíše ne
  - d) ne
17. Myslíte si, že je forma zápisu do ZŠ pro děti náročná?
- a) ano
  - b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne
18. Setkali jste se s případem vrácení dítěte ze ZŠ zpět do MŠ?
- a) ano
  - b) ne
19. Myslíte si, že povinný poslední ročník předškolního vzdělávání přinese lepší zvládnutí nástupu dětí do ZŠ?
- a) ano
  - b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne

20. Co rodičům dítěte s diagnostikovanou nedostatečnou školní připraveností navrhuje?

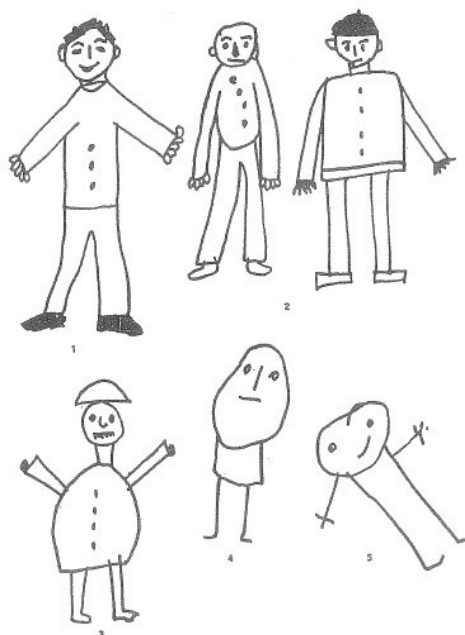
- a) OŠD a zařazení stimulačních programů pro rozvoj školní připravenosti
- b) zařazení do přípravného ročníku ZŠ
- c) zařazení do prvního ročníku ZŠ

Příloha B – Jiráskův test školní zralosti

Úkol č. 1 – Kresba mužské postavy

- 1 bod – Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny. Hlava je s trupem spojena krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy (popř. je zakrývá čepice nebo klobouk) a uši, v obličeji oči, nos a ústa. Paže jsou zakončeny pětiprstou rukou. Nohy jsou dole zahnuté. Vyjádření mužského oblečení. Postava je nakreslena tzv. syntetickým způsobem.
- 2 body – Splnění všech požadavků jako na jedničku kromě syntetického způsobu zobrazení. Tři chybějící části (krk, vlasy, jeden prst ruky, ne však část obličeje) mohou být prominuty, jsou-li vyváženy syntetickým způsobem zobrazení.
- 3 body – Kresba musí mít hlavu, trup a končetiny. Paže nebo nohy jsou kresleny dvojitou čarou. Tolerujeme vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel.
- 4 body – Primitivní kresba s trupem. Končetiny (stačí jen jeden pár) jsou vyjádřeny jen jednoduchými čarami.
- 5 bodů – Chybí jasné zobrazení trupu („hlavonožec“ nebo překonávání „hlavonožce“) nebo obou párů končetin.

Ukázka hodnocení úkolu č. 1

Úkol č. 2 – Nápodoba psacího písma

- 1 bod – Zcela dobře čitelné napodobení napsané předlohy. Písmena nejsou dvakrát větší než v předloze. Začáteční písmeno má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Písmena jsou dokonale spojena ve tři slova. Nesmí chybět tečka nad písmenem j (nebo i). Opsaná věta se neodchyluje od vodorovné linie o více než 30°.
- 2 body – Ještě čitelné napodobení napsané věty, na velikosti písmen ani na dodržení vodorovné linie nezáleží.
- 3 body – Je patrné členění alespoň na dvě části. Lze rozpoznat alespoň čtyři písmena předlohy.
- 4 body – S předlohou jsou si podobná alespoň dvě písmena. Celek ještě tvoří řádku „písma“.
- 5 bodů – Čmárání.

Ukázka hodnocení úkolu č. 2

Vís kupa.

Vís kupa.

Vís kupa

Vís kupa.

m m m m m m m m

Úkol č. 3 – Obkreslení skupiny teček

- 1 bod – Téměř dokonalé napodobení předlohy. Tolerujeme jen velmi malé vychýlení jednoho bodu z řádky nebo sloupce. Zmenšení obrazce je přípustné, zvětšení nesmí být o více než o polovinu. Obrazec musí být rovnoběžný s předlohou.
- 2 body – Počet i sestavení bodů musí odpovídat předloze. Lze prominout vychýlení až tří teček o půl šířky mezery mezi řádky nebo sloupci.
- 3 body – Celek se svým obrysem podobá předloze. Výškou a šířkou ji nepřevyšuje více než dvakrát. Teček nemusí být správný počet, ale nesní jich být více než dvacet a méně než sedm. Toleruje se jakékoli pootočení – i o 180°.
- 4 body – Obrazec se již svým obrysem nepodobá předloze, skládá se ale ještě z teček. Na velikosti obrazce a na počtu teček nezáleží. Jiné tvary (čáry) nejsou přípustné.
- 5 bodů – Čmárání.

Ukázka hodnocení úkolu č. 3

Celkový výsledek Jiráskova testu školní zralosti

Součet bodů	Úroveň školní zralosti
3–5	výrazný nadprůměr
6	nadprůměr
7–9	průměr
10–11	slabší průměr
12	podprůměr
13–15	velmi slabá úroveň

Celkový výsledek Jiráskova testu školní zralosti doplněný o úkol napodobit trojici geometrických obrázků

Součet bodů	Úroveň školní zralosti
4–6	výrazný nadprůměr
7–8	nadprůměr
9–13	široký průměr
14–16	velmi slabá úroveň
17–20	nedostatečná úroveň

Zdroj: ZŠ Hostivař, online, cit. 16. 1. 2018

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Veronika Černá

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Odklad školní docházky u dětí s nedostatečnou školní zralostí a připraveností v Plzeňském kraji

Rok: 2018

Počet stran textu bez příloh: 54

Celkový počet stran příloh: 9

Počet titulů českých použitých zdrojů: 29

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 7

Vedoucí práce: PhDr. Josef Novotný, CSc.